

V á r a d

IRODALOM
MŰVÉSZET
TÁRSADALOM
KULTÚRA

2016

XV. ÉVFOLYAM 11. (140.) SZÁM

SZERKESZTŐSÉG

Szűcs László főszerkesztő
Szilágyi Aladár (társadalom)
Tasnádi-Sáhy Péter (irodalom)
Tóth Hajnal (kultúra)
Ujvárossy László tervező (művészet)
Megyesi Antónia szerkesztőségi titkár
Boka László, Péter I. Zoltán,
Pomogáts Béla, Tavaszi Hajnal,
Varga Gábor főmunkatársak

ALAPÍTÓ SZERKESZTŐK:

Barabás Zoltán (1953–2015)
Dr. Indig Ottó (1936–2005)
Kinde Annamária (1956–2014)
Dénes László
Gittai István
Lipcsei Márta

A SZERKESZTŐSÉG CÍME:

Nagyvárad, December 1. (Nagyvásár) tér 12.
emelet

POSTACÍM:

Revista culturală Várad
410068 Oradea
Piața 1 Decembrie nr. 12

Telefon: 0259/447-060

E-mail: varadlap@gmail.com

Internet: www.varad.ro

KIADJA

a Várad kulturális folyóirat
Felelős kiadó: Szűcs László

KÉSZÜLT

a nagyvárad Europrint Kft. nyomdájában
Felelős vezető: Derzsi Ákos

A *Várad* előfizetési díja 1 hónapra 7 lej, 3 hónapra 18 lej, fél évre 30 lej, egy évre 50 lej. Előfizethető a szerkesztőségben készpénzzel, vagy postán pénzesutalvánnyal (mandat postal), az előfizető nevének és pontos lakcímének, valamint az Abonament *Várad* megjegyzésnek a feltüntetésével: Revista culturală *Várad* Oradea Piața 1 Decembrie nr. 12, CUI 18415639, Cod IBAN: RO81 TREZ 0762 1G33 5000 XXXX Trezoreria Oradea.

A borítókön és a belső oldalakon CZAKÓ ZSOLT munkái láthatók

Enteriőr-részlet a Fehértől a feketén át a fehérig című önálló kiállításból, Budapest Galéria, 2016 (fotó: Rosta József)

Meg nem rendelt kéziratokat, illusztrációkat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

ISSN 1583-0616

- 3**
SZŰCS LÁSZLÓ
Megszólaló költészet
- Irodalom **4**
Resti a néma Dionüszoszhoz – zenés
menni-maradni kékbén
- 7**
BIRÓ ÁRPÁD LEVENTE
Népdalok kortársra hangolva (*vers*);
Dionüszosz; Beszédes; Bomba;
Korlátaink; Angyalok vasutas sapkában –
Várakozás (a legeslegelején) (*jelenetek*)
- 19**
JOCK EVELIN
Tranzitos; Ceruzahegyező (*próza*)
- 23**
OZSVÁTH ZSUZSA
A helyi isten; Kék; Szellemjárás (*próza*)
- 28**
MIHÓK TAMÁS
vezérlőpult avagy a lét interferenciája;
vagyok, aki vagyok; váradi románc avagy
egy szeretetnyi hungaromán kísérlet; Choose
your destiny (*vers*) *Kemenes Henriette fordítása*
- 35**
KEMENES HENRIETTE
A házasság körömgáya; Lakótársi
(*jelenetek*); Nem a világ vége... (*próza*);
Atmenet (*vers*)
- 44**
BIRÓ ÁRPÁD – KEMENES HENRIETTE –
OZSVÁTH ZSUZSA – JOCK EVELIN –
MIHÓK TAMÁS – TASNÁDI-SÁHY PÉTER
Resti a néma Dionüszoszhoz (*forgatókönyv*)
- 56**
Művészet
SZILÁGYI ALADÁR
„A képek is elavulnak, de új viszonyba
helyezhetők”. Párbeszédben Czákó Zsolt
művészetéről
- Irodalom **74**
CoMPoS – irodalom, zene, tánc, képzőművé-
szet egyben
- 75**
Versek a ComponoMusicaPoemSaltatóra
JOCK EVELIN
Ütés (*vers*)
- 77**
MIHÓK TAMÁS
csőre töltött boldogság; módszer; tercjáték;
mit mondhatnék még (*vers*) *Kemenes Henriette*
fordításai
- 81**
OZSVÁTH ZSUZSA
tréning; Kuss (*vers*)
- 84**
KEMENES HENRIETTE
Háromszáz nyúl; Üvegmadár (*vers*)
- Kritika **96**
SALL LÁSZLÓ
Nem üzenet, remény van
- 98**
Esszintsünk, január végéig! (*pályázat*)

A CÍMLAPON enteriőr-részlet a Fehértől a feketén
át a fehérig című önálló kiállításból, Budapest
Galéria, 2016 (fotó: Rosta József)

A HÁTSÓ BORÍTÓN részlet a Debussy élete hat
tételben című előadásból, MŰPA, 2012–2013

A Várad folyóirat
működését a Bihar Megyei Tanács
biztosítja

Támogatónk
a Communitas
Alapítvány

SZÚCS LÁSZLÓ

Megszólaló költészet

Szerkezetében szokatlan lapszámot tart kezében a kedves olvasó. Azt nem mondhatnánk, hogy tematikusát, hiszen nem csupán valamilyen jól körülírható tematika alapján rendeződtek a szövegek, bár részben, a *tranzit* fogalmát kommentáló versekre gondolva, ez a kijelentés is megállná a helyét. Szokásos rovataink helyett két őszi irodalmi-művészeti performance szöveganyagát közöljük – a kettőt a szám képzőművészeinek bemutatásával elvlasztva.

A szövegek mellett e performance-okat megörökítő fotókkal pedig azt szeretnénk hangsúlyozni, hogy a két egyszeri esemény a színészek és társzművészek közreműködésével vált teljes értékűvé. Egyben improvizációk tanúi is lehettünk, igaz, ez most úgy működött, hogy nem az írók improvizáltak, hanem a kész irodalmi anyagok hatására nyilvánultak meg a maguk eszközeivel a zenészek, táncosok, képzőművészek. Nyilván nem könnyű a teljes értékű összhatást képekkel és szövegekkel rekonstruálni, újraolvastva viszont újabb rétegeit tárhatjuk fel a hallott verseknek.

A két szövegválogatás egyfajta csapatmunka eredményeként került a közönség elé, pedig a versírás jellemzően magányos elfoglaltság – leszámítva mondjuk a felénk sem ismeretlen

négykezeseket. Mégis érdemes csapatként tekinteni a két projekt szerzőire, hiszen nagyjából egy nemzedéket képviselnek, s egy időben és egy helyen léptek színre – átvitt értelemben és valóságosan is. Kezdeményezésünk, az Élő Várad javarészt az ő fellépésükkel vált igazán élővé, már csak amiatt is, hogy ezek a fellépések jellemzően fiatal közönséget vonzottak. S nem mellékesen bebizonyosodott az is, hogy a megszólaló költészet számára a slam poetryn túl is van élet.

Tehetségük és egyéni hangjuk mellett ez a mozzanat is magától értetődővé tette a döntést: a Várad folyóirat Kinde Annamária-díját ennek az öt fiatalnak, Biró Árpád Leventének, Jock Evelinnek, Kemenes Henriette-nek, Mihók Tamásnak és Ozsváth Zsuzsának nyújtottuk át az idei Könyvmaraton záróestjén.

Resti a néma Dionüszoszhoz – zenés menni-maradni kétkben

Élő Várad – drámaprojekt

Irodalom

Közhely: egyre kevesebb hely jut az irodalomnak életünkben, nem véletlen, hogy annak az írónak, költőnek, aki el akar jutni a közönséghez, sokszor mindenféle, szakmáján kívül eső figyelemfelkeltő akciókat kell végrehajtania, hogy ha műveit közvetlenül nem is, de saját személyét a publikum figyelmébe ajánlhassa (főz, gitározik, fejen áll).

Pedig nem kéne ennek feltétlenül így lennie, hiszen akad az irodalomnak egy természetes szövetségese, szócsöve a nyilvánosság felé, ez pedig a színház. Az ígéret, amit egy irodalmi szöveg rejt, a színházban megtestesül. A modern színház ilyen szempontból talán a megelőző korokénál is nagyobb ígéretet rejt az irodalom számára, hiszen a formák feloldódtak, a próza, a költészet sem kizárólag pódiumműsor keretében kerülhet színpadra. Vannak eszközeink, hogy ami szó, ige, az a színészek (jelen esetben nagyváradai illetőségű színművész-hallgatók) áldozatának köszönhetően, testté legyen. A színpadi előadás alapanyagául szolgáló, kollázsá összeálló, különböző műfajokban alkotott – itt közölt – szövegekben jelen esetben egy szó különös jelentőséget kapott:

TRANZIT.

A nagyváradiai számára különösen fontos ez a jelző itt Budapest és Kolozsvár közt félúton, hiszen ezen a városon oly sok minden átáramlik, rengeteg értéket „átutazóként” ismerünk meg.

Mint ahogy a város fiataljainak jó része sem bír itthon állandó jelenlétel, hiszen „bőrönd létre” van kárhóztatva, és ki tudja, hol csomagol ki végleg.

Erről a sokféle átmenetiségről szólt a 2016. október 7-én a Szigligeti Színház Éjszaka a színházban rendezvényén bemutatott *Resti a néma Dionüszoszhoz – zenés menni-maradni kétkben* című előadás is.

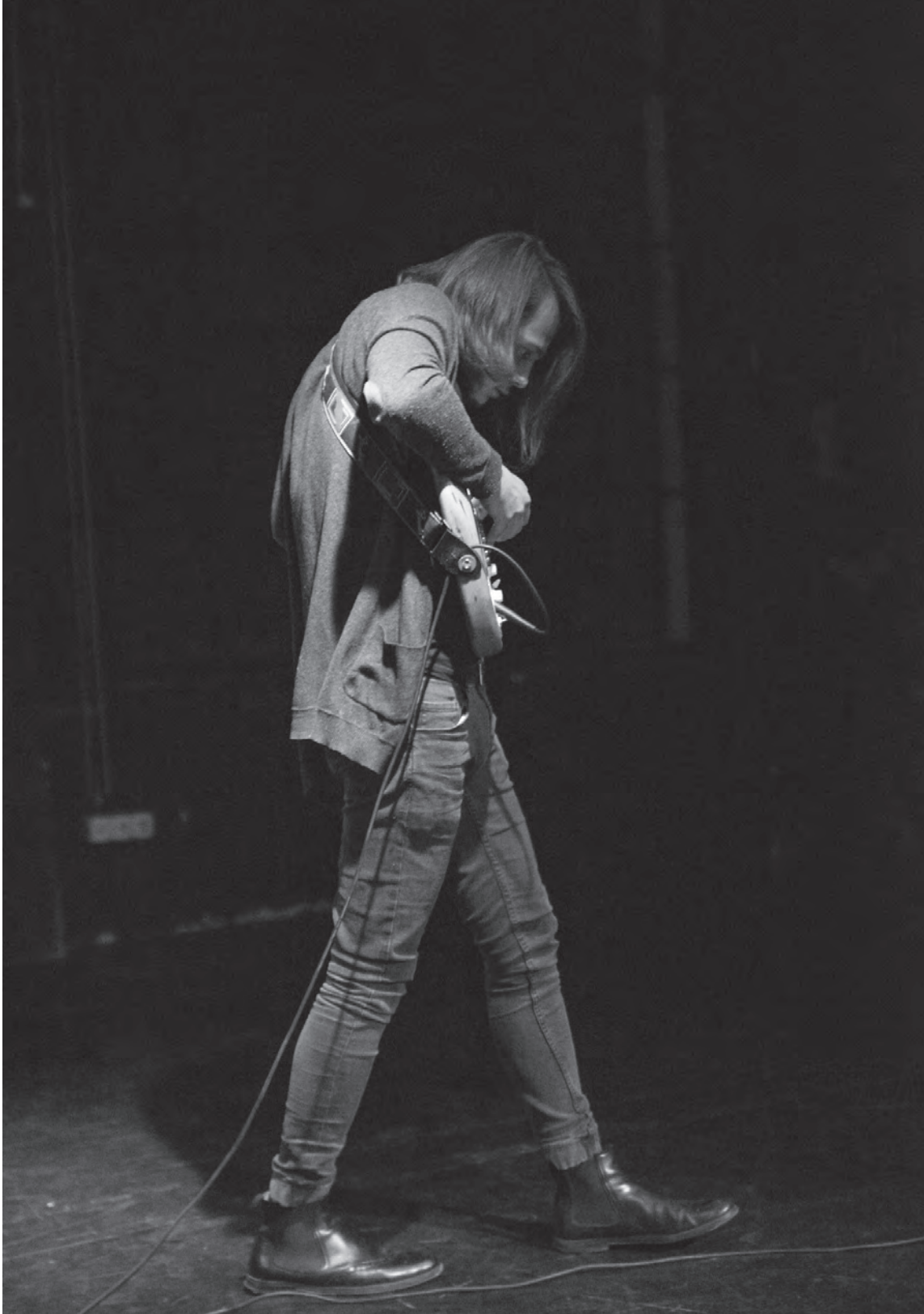
Írók: Jock Evelin, Kemenes Henriette, Ozsváth Zsuzsa, Biró Árpád Levente, Mihók Tamás

Színészek: Benczi Tekla, Duna Orsolya Réka, Fekete Ágnes, Vári Vivi, Tóth Ádám, Bondar Tibor

Zene: Ungvári Oszkár

Mozgás: Tóké Imola

Rendezte: Tasnádi-Sáhy Péter

BIRÓ ÁRPÁD LEVENTE

Népdalok kortársra hangolva

[A Debrecenbe kéne menni dallamára]

*Angliába kéne menni,
Tányérokat kéne mosni,
Angol–magyar diplomával,
Fejlődési kilátással.*

*Kettős állampolgár lettem,
Mert a buletint szégyeltem,
Siess, haver, jön a brexit,
Azután, ó jaj, mi lesz itt?*

*Humánerőforrás híján,
Fogyó nemzetiünknek sírján,
Tort ül majd az ország feje,
Jól megtelik a bendeje.*

[Az Elmegyek, elmegyek... dallamára]

*Elmegyek, elmegyek,
Epret szedni megyek.
Spanyol főnök pénzén
Tanul majd a gyerek.*

*Nincs itt munkám, inkább
Bevándorló leszek,
A jobb jövő miatt én
Vendégmunkás leszek.*

BIRÓ ÁRPÁD LEVENTE (1993, Nagyvárad) a BBTE önálló magyar nyelv, kommunikáció, közkapcsolatok szakain végzett, a kommunikációs készségfejlesztés mesterképzés másodéves hallgatója és a nagyváradi Szigligeti Színház kommunikációs felelőse. Színházi tárgyú szövegeit a Korunk, a Játéktér és a Váradszínház közölte. Morzsák című első dramolettjét az Oberon Csőszínház vitte színre (2012), Szent László csudatettei című mesejátékát a Szigligeti Színház Lilliput Társulata mutatta be (2015).

*A gyermek itthon marad,
Szülei elmennek,
Spanyolban az anyja,
Spanyolban az apja.*

*Elmegyek, elmegyek,
Epret szedni megyek.
Félévente egyszer
Hazakeveredek.*

Dionüszosz

A FÉRFI: Látod azt a restit?

A LÁNY: Mindig is utáltam az ilyen talponállókat.

A FÉRFI: Ez más.

A LÁNY: Nem átlósan balra, hanem átlósan jobbra köpnek?

A FÉRFI: Az ember azt gondolná, ennél több fantáziád van. Nézd csak meg. Ennek a helynek nincsen cégére. Mintha neve sem lenne. Csak azok tudják a nevét, akik már jártak bent.

A LÁNY: Milyen ember járhat erre?

A FÉRFI: Például én.

A LÁNY: Az ember azt gondolná...

A FÉRFI: Ne folytasd. Teli vagy előítélettel. Ide pedig csak az teheti be a lábát, aki kívül hagyja a szemellenzőjét. Aki már nem az előítéletek nyújtotta támaszokban, hanem az együttélés valóságosságában hisz. Érted? Csukd be a szemed, és megérted. Még látod magad előtt, milyen mázgás az ablak? Alig lehet valamit látni, bent füst van, az ablakot régen nem mosták. Nem szép, de sejtelmes. A szagból, a zajokból tudjuk, hogy ott a resti, tábla nem mutatja jelenlétét. Önmagában és önmagáért van. Csökönyös hely, nem mutatja meg bárkinek magát. Bízom benned, ezért megsúgom a nevét: a kocsmát a néma Dionüszoszhoz címezték. A Néma Dionüszosz egy olyan hely, ahol magunk lehetünk. Bárki láthatja igaz valónk, mert ott mindenki ismer mindenkit, mert az ital, nektár talán, mindenkinek megoldja a nyelvét. Kocsma, ahol azok találkoznak, akik furcsa zenét hallgatnak, és szeretnek hosszan beszélgetni Goethe aggkori lírájáról, és lelkiismeret-furdalás nélkül hajítják a folyóba a kiürült borosüveget álmatlan éjjeleken. Itt mindenkinek jut hely, és az sem

ritka, hogy kecskelábú szatírok vagy bikafejű emberek szolgálnak fel. Ide menekülnek thészeuszaik elől. Készen állsz belépni?

A LÁNY: Azt hiszem.

A FÉRFI: Készítsd a jegyed...

A színen sötét van. Csak egy hang hallatszik.

KALAUZ: Jó estét kívánok! Jegyeket és bérleteket kérem ellenőrzésre.

Felgyúlnak a fények. A kalauz egy transzvesztita. Ének:

a város térkép
a szívem iránytű benne
de nem a négy égtáj szerint tájol
egy irány van
te vagy
az idő és a tér
már nem gömb- vagy vonalszerű
spirális minden
egy önmaga farkába konokul harapó kígyó
s mintha te lennél a város
mindenhol vagy de sehol sem látlak
a szívemen fel-felsejlő vonalhálózat
érthetetlen vértérkép
zsákutca mindenütt e képzelet szülte
rímtelen
világ

Beszédes

A pályaudvari padon ülő lány mellett középkorú férfi foglal helyet. A lány a telefonját babrálja, talán olvas. A férfi kisvártatva elkezd. A lány végig szótlan.

KÖZÉPKORÚ FÉRFI: Nehogy azt higgye már, hogy ezek maguktól jönnek! Honnan lenne pénzük rá? Küldik őket. Pénzelik őket. Mondták a tévében is. Na kik? A gazdagok, ugye. Láthatatlanok, de irányítják a világot, a maguk kénye-kedve szerint. Ő éppenséggel látható, ugye.

De hát sokan vannak, akik láthatatlanok, mondom. Azok csinálják igazán jól. Néztük a nyolcvanas években ugye a Dallast. Ott is van egy Jocky Ewing, milliomos, ugye. Pénzzé tette az olajat. És hány meg hány embert manipulál a pénzzel? Sokszor még csak nem is azért, hogy még több pénze legyen, hanem azért, mert unatkozik. Ugye.

Régebben is voltak ilyenek. Á, régi sztori ez. Régi motorosok. Hát nem ugyanezt tette szóvá Petőfi is? Azt mondta, akasszátok fel a királyokat, ugye. Metafora meg átvitt értelem, lófaszt! Már elnézést a kifejezésért. Szó szerint értette ezt az apostol. Akkor kellett volna lépni, szó szerint érteni, de hát túl kevés volt a paraszt, aki olvasni tudott, akik meg napilapot olvastak, ugye, cickányok voltak inkább. Tudvalevő, hogy egy ilyen milliomos kereste meg Petőfit annak idején. Beszart, hogy majd lógni fog. Azt mondta Petőfinek, ad neki pénzt, kimenti ebből az egész negyvennyolcas cécből, az meg hát mit tett volna. Hazaadta az apanázst, megígértette Júliával, hogy hallgatni fog, oszt elment Kolumbiába. Ott valami múzeumban van is egy ilyen, hogy dohánylevélre írt vers. Nem nagyon lehet kiolvasni ugye, de na.

Meg hát aztán az amerikaiaknak is, ugye, a fegyverek. Több fegyver van ott lassan, mint ember. Miért éri meg ez nekik? Hát azért, kérem szépen, és ezt a tévébe is megerősítették, mert ők csinálják ezeket a háborúkat. Gerjesztik a feszültséget. Direkt, hogy legyen piacuk. Hogy legyen hova eladni ugye azt a temérdek fegyvert. Aztán az egész pénzből titkos missziót finanszíroznak. Kilövetik magukat az űrbe. Mire fel lenne ez a sok Mars-misszió? Találtak ők ott valamit, csak nagyon jól titkolják. Az a valami kell nekik, úgyhogy most gyűjtik a pénzt ötven állami perselymalacba.

A lány előveszi a fülhallgatóját, beleilleszti a telefonba. Zenét hallgat, olyan hangosan, hogy a körülötte lévők is hallják. A férfit látszólag nem zavarja – talán nem is veszi észre.

S azt is láttam, hogy Svédbe ilyen broszúrákat osztogatnak, hogy a svédeknek kell asszimilálódjanak. Hát várjál már, nekik? Jön a vonatom. Hát ezek se késtek soha ennyit. Csak mióta ez a kurva demokrácia van, azóta erről szól az egész életünk. Hogy késésben vagyunk. Bezzeg a Ceaușescu idejében nem így volt. Akkor mindenre volt időnk, és minden idejében volt. Munkahely rögtön az iskola elvégzése után, mindegy, hogy az ember érettségizett vagy egyetem volt, cukor kedden hajnalban a pult mögül, ha ismerted az eladót, banán a téli faünnep előtt két héttel, hogy addig érjen meg, a vonat is akkor, amikor ki volt írva. Most minden van, csak idő

nincs. Igaz, tíz évig semmit sem tudtam a nővéremről, mert kiszöktek. Magyarba. Nagy szó volt az akkor. Kiszöktek és gátá. Akkortól egy mukkot se. Azt se tudtam, él-e, hal-e. Most van ez a vonat. Félévente-évente legalább egyszer meglátogatom. Csak hát ez is mindig késik.

Bomba

Éjszakai csend egy vidéki városka majdnem üres várótermében. Az egyik széken egy biztonsági őr szunyókál. Fel-felhorkan. Apró neszek: a takarítónő érkezik, motyog.

TAKARÍTÓNŐ: Én elhiszem, hogy zaklassa, persze, hogy zaklassa. De hát huvá tehette a kis igazgatónő, de igazán. Jaj, Jézuskám, csinálhassa mindig az ember, de sose jó, ahogy csinálja. Sose jó.

Rituális mozdulatok: az egyik kezében kazettás magnó. Leteszi, bekapcsolja, Leonard Cohen Dance me to the end of love című dalát hallgatja. Sepreget és imbolyog. A zene csendes, a biztonsági ört nem ébreszti fel.

Ezek is itt mind... feszt csinálhassa az ember, takaríthassa a szemetüket. Na nesze, mint eb a szarát. Micsinájjunk? Jaj, Jézuskám, csak ezt a kis egészséget ne vedd el tőlünk, hogy legyék még mán néhány év, hogy az unokák, hát csak bennük van még boldogság, Jézuskám, csak bennük lelünk boldogságot.

Ahogy halad előre a sepregetéssel, megbotlik egy ottfelejtett bőröndben, az csattan egyet, s a zene is elhallgat. Az őrnek felpattan a szeme, a takarítónő riadtan kap a magnóhoz.

Basztikuli. Emmeg... bekapta! C-c. Mindig kell legyék mán valami, nehogy az embernek jó legyen.

Az őr figyel. A bőröndöt szemléli gyanakvóan. A takarítónő a magnót piszkálja.

ŐR: Csak semmi hirtelen mozdulat!

TAKARÍTÓNŐ: De megijesztetted Emma nénit, kicsi fiam. Nézzed, tönkrement itten, bekapta, nem tudod megnézni, na, visszatekerni. A kazetofon a kis igazgatótól van...

ŐR: Emma néninek nincs jobb dolga, mint zenét hallgatni terrorveszély közben?!

TAKARÍTÓNŐ: Mit mondsz?

Az űr közben a bőrönd körül mozog.

ŐR: Nem lássa? Bomba!

TAKARÍTÓNŐ: Ne játsszad itten az eszedet, inkább segítsél kivenni eztet a kazetofonból!

ŐR: Láttam már ilyenet.

TAKARÍTÓNŐ: Ez egy bőrönd. Itten minden bolond bőrönddel jár. Jól nézünk ki, mindenki terrorista?

ŐR

Ez benne a smekkeria. Hogy senki se lássa, mert mindenki sokat látott már ilyent, s hozzá szokott a szemé.

TAKARÍTÓNŐ: Biztosan valaki itten hagyta.

ŐR: Egy magas, kalapos és ballonkabátos férfi.

TAKARÍTÓNŐ: Hát láttad?

ŐR: Nem. Csak a tévében mindig ők csinálják. Látott errefelé máma délután valami gyanúsat?

TAKARÍTÓNŐ: Hát a kapitány úr gyanúsan sokat volt bent máma a kis igazgatónének az irodájában, oszt nem tudtam rendesen kiporszívózni.

ŐR: Ki kell üríteni a pályaudvart...

TAKARÍTÓNŐ: Itten egy lélek sincsen rajtunk kívül. Menjünk ki?

ŐR: Nem, nem, nem. Egy személy bent kell maradjon.

Takarítónő indul.

ŐR: Egy meg kell tanúnak. A kursz de kálifikárén is aztat tanultuk, hogy a süllyedő hajót utoljára mindig a kapitány kell elhagyja, de ahhoz is kell egy tanú.

TAKARÍTÓNŐ: Mondtam már, hogy a kapitány úr elment. Sokat volt bent, de már elment. Mi akkor süllyedünk mostan nélküle?

ŐR: Nem, nem, nem. Pánikra semmi ok!

TAKARÍTÓNŐ: Bomba, Jézuskám, mentsél meg. Hát mondd már meg, úgy igazándiból, ki lenne képes pont ide ilyen bombát rakni?

ŐR: Hatástalanítani kell.

TAKARÍTÓNŐ: Eztet is azon a kurszon tanultad?

ŐR: Ezt? Nem. Lehet, hogy hiányoztam az óráról.

TAKARÍTÓNŐ: Nem lenne jobb akkor idehívni az állomásfőnök Endrét?

Mégiscsak tanult ember. Megvan az érettségije.

ŐR: Oszt bombából érettségizett? Nem, nem, nem. Majd én megoldom a helyzetállást.

Előveszi a telefonját.

TAKARÍTÓNŐ: A telefonnal is csinálhassa az ember?

ŐR: Nem.

TAKARÍTÓNŐ: Akkor mit csinálsz?

ŐR: Hívom az állomásfőnök Endrét. Kicsöng. Nem veszi fel. A mocsok állatja biztos hótrészeg megint.

TAKARÍTÓNŐ: S akkor?

ŐR: Várunk még egy kicsit..

TAKARÍTÓNŐ: S azután?

ŐR: Felhívom még egyszer.

TAKARÍTÓNŐ: Erigyjél mán. Az agyadra ment a sok lövöldözős film.

Nem hoz reánk a Jóisten ilyent, becsületes emberek vagyunk mi itten mindannyian.

ŐR: Tudhassa, hogy mindig a kicsit meg a becsületeset bassza az élet először szájba.

TAKARÍTÓNŐ: Megmondtam mán ezerszer, hogy Emma néni hívó, a templomba járó fülinek nem illik az ilyen szó.

ŐR: Lássá aztat a póznát ott?

TAKARÍTÓNŐ: Látom hát.

ŐR: Na, ha sokat totojázunk, az Emma néni hívó füle éppen ottan landol majd a tetejibe.

TAKARÍTÓNŐ: Csináljál, na, valamit.

ŐR: Kinyitom.

TAKARÍTÓNŐ: S ha felrobbanunk?

ŐR: Akkor még az Oncsára is jut belőlünk egy-két cafat.

TAKARÍTÓNŐ: Hagyjad inkább, ne nyúljal hozzá. Ne is nézzél reá.

ŐR: Attól még ott lesz. Kinyitom.

Közelít.

ŐR: Azért egy imát mondjon mán el!

TAKARÍTÓNŐ: Édes Jézuskám, fenn ottan az egekben, ki szelíden reánk nézel a kegyelmes Szűz Mária öléből...

ŐR: ...add, hogy ne loccsanjunk nagyon. Ámen.

Odamegy, kinyitja, közben ordít.

ŐR: Hasra!

Amint kinyitja a bőröndöt, megdörren az ég kint, villámlik, esni kezd.

Ez már a mennyország?

TAKARÍTÓNŐ: Nehogy ottan is kelljen takarítsak, basszameg!

ŐR: Élünk. Mondtam én, hogy nem bomba.

TAKARÍTÓNŐ: Nézzed csak!

A bőröndben esernyő és kazetta.

ŐR: Zuhog.

TAKARÍTÓNŐ: Semmi különös.

ŐR: Kimegyek a kapuig. Beszedem az újságokat.

TAKARÍTÓNŐ: Vidd eztet magaddal!

ŐR: Ki tudja, kié volt.

TAKARÍTÓNŐ: Egy magas, kalapos és ballonkabátos férfié. Nesze!

Őr kimegy. A takarítónő figyeli a kazettát. Forgatja. Magával viszi a magnóig, kiveszi a régi sérültet, és beteszi az újat. Nagy áhítattal mozog. Bekapcsolja. A zene ott folytatódik, ahol abbamaradt. A takarítónő tovább sepreget, közben pedig a zene ritmusára imbolyog.

Korlátaink

(történik mindennek majdnem a végén)

KALAUZ: maga asteptál valamire?

TOLÓKOCSIS: a vonatra.

KALAUZ: A vonatra?

TOLÓKOCSIS: Igen, a vonatra.

KALAUZ: Jön valaki?

TOLÓKOCSIS: Nem.

KALAUZ: Utazik valahová?

TOLÓKOCSIS: Igen.

KALAUZ: Hová?

TOLÓKOC SIS: Brassóba utaznék.

KALAUZ: Az a vonat most ment el. A legközelebbi pedig majd csak holnap csirkulál.

TOLÓKOC SIS: Tudom.

KALAUZ: Akkor?

TOLÓKOC SIS: Nem tudtam felszállni.

KALAUZ: Hogyhogy nem tudott rá felszállni?

TOLÓKOC SIS: Tudja, mozgáskorlátozott vagyok.

KALAUZ: Ne nézzon hülyének, aztat én is látom.

TOLÓKOC SIS: Tolókocsival elég nehezen megy a felszállás.

KALAUZ: A száját csak tudja használni, nem?

TOLÓKOC SIS: Szóltam a kolléganőinek a jegypénztárból. Azt mondták, maradjon nyugodtan, küldenek valakit, aki segít a felszállásban. Kérték, töltsék ki egy formulárt, még pixet is adtak. Azt odaadtam nekik, persze a pixszel együtt. Tudtam, hogy kényesek az ilyesmire. Én is kényes vagyok. Aztán kigurultam ide, de csak az első peronig jutottam. Egyszer a hölgy kinézett az ablakból, intett, hogy nem felejtett el, aztán következőleg már akkor láttam, amikor azzal a sárga dandelis pungájával hazaindult.

KALAUZ: És akkor?

TOLÓKOC SIS: Hát semmi, csak régen nem láttam olyan pungát.

KALAUZ: Most ebből azt akarja kihozni, hogy a kasziera a hibás? Hát tudja maga, hogy mi itt éhbérért dolgozunk? Csak a sefek, azok eszik zsírosra magukat a mi fejünkön. Vájsámár, így mondja a román. A főnökök binemerszi ülnek fent a bőrfotelben. Huzogatják a vállukat, röhögnek, ha szeszizáljuk, hogy a munkakörülmények milyenek. És akkor még jönnek az ilyen pászázdserek is, mint maga, kommentálnak, szemet hánynak mireánk. Hol van itt a bunszimc? Aztat is eladtuk az olasz meg amerikai meg mindenféle patronoknak, a gyárainkkal együtt. A bunszimcet is, mondom én. Pénzzé tettük az ország vagyionát, de eladták a mi gerincünket is ezek a politikusok.

TOLÓKOC SIS: Most akkor mit tehetnék?

KALAUZ: Írjon egy procsesz verbált, hogy magával csúnyán tettek, adja le itten a biou de informáciban, s máskor maradjon inkább otthon.

A Kalauz elindul, a Tolókocsis nem válaszol, csak hosszan utánanéz.

A távolból még hallani a kalauz hangját:

KALAUZ: Megyek haza, Emma néni. Kurva szar nap volt. Megyek haza.

A Tolókocsis is elindul valamerre – ki a színről...

Angyalok vasutas sapkában – Várakozás (a legeslegelején)

Pályaudvar. Jól öltözött lány érkezik. Kis bőröndöt húz maga után. Félmosoly az arcán, azzal kémleli a pályaudvart és „lakóit”. Kisvártatva ülőhelyet talál magának egy padon. A hangosbemondó késést jelez. Figyel, aztán elővesz egy könyvet, Milan Kundera A lét elviselhetetlen könnyűsége.

A LÁNY: milyen furcsa sorsközösség. Az vagyunk. Véd- és dacszövetség.

A szolidaritás átmeneti intézménye.

Vannak például őrangyalaink. Őrangyalok vasutas sapkában!

Durva kék szövetkabátjuk alatt szárnyak mocorognak. Nem használják őket felelőtlenül, de van az a helyzet, amikor szárnyalni tudnának! Isten őrizz attól a helyzettől, csak úgy mondom, hogy benne van a pakliban.

A számkivetettek. Olyanok, mint amilyenekkel mi jártunk iskolába.

Az én osztályomban legalábbis volt egy ilyen fiú. Nem néztük ki különösebben, nem csúfoltuk, de sosem vett részt a közös csínyekben, és amikor csapatostul lógtunk, akkor sem tartott velünk. Olyan volt, mint az a férfi ott. A bal szeme körül ott az az anyajegy olyan, mint egy csillag.

Az a lány pedig, mint a lány, akivel minden reggel találkozom a parkban. Hová mehet? – sokszor megkérdezném tőle. Vannak azok az otthonos arcok, akik úgy néznek ki, mint valaki, akit otthonról ismerünk.

Akármerre nézek, mindenhol a saját és a mások idegenségével nézek szembe. De tudom, hogy ebben a véd- és dacszövetségben minden szem sarkában van egy cinkos összenézés-féleség, egy fény, amely mintha azt jelezné: „Minden idegenséged ellenére fontos vagy nekem, mert kiszolgáltatottságodban hozzám hasonlítasz.

Fontos nekem, hogy biztonságban érezzem magam, és hogy elnyerjem bizalmad, nincs más választásom, mint hogy én is felajánlom neked ugyanezt.” Az egészben ez a legszebb. Ez a várakozás, mint egy advent. A legalapvetőbb közösség, ami ember és ember között teremthető. Ebben az olajszagú, mozdonyfütytős jászolban.

JOCK EVELIN

Tranzitos

Érdekel valakit, hogy mit látok azonkívül, hogy semmit? Szájadon a mosoly, mint felszínen a hínár, hagyja, hogy az ár döntsön, alakot ki kínál. De vajon ez a mosoly mindig képlékeny, nem oldható-e fel, nem fényérzékeny? Egyáltalán mi az, hogy fény? Van-e afterlájf, és ha cserepes, kell-e az a bizonyos szájf-ény, hogy ne legyen olyan, mint én, tudod, olyan összetört lény a lelke közepén...

De mégis összetört, mert tőle távolra küldte az Isten mindazt, mi gátolta, neki mégis börtön a szabad lélek, úgy akar megölni, hogy még éljek.

Haza akarok menni! – merész kijelentés, hisz kinek valóság az otthon, kinek egy jelenés, messze lakom onnan, ahova mennék, de érzem az euforikus távolsági mezsgyét. Nem vagyok otthon, s mégis otthon vagyok, fáj a szívem, hogy innen elgyaloglok, lebeg a teher, fehér a szeder, mert lilás színét kiszívta az ember.

Hogy melyik ember? Pontosan az, amelyiknek minden kocsma pontosan ugyanaz, amelyik fejjel megy neki a falnak, amely a végét keresi a dalnak, amelyik elutazik, csak hogy hazaérjen, amelyik elköltözik, hogy hagyományt védjen, amelyik tovább tanul, hogy sikeres legyen, amelyik gyárban kuksol, hogy legyen mit egyen. Elhagylak, haza, pedig te vagy a kedvesem, imádlak, tudod, s szeretlek rendesen. Jövődről gondoskodom, pénzt utalok neked, majd, majd mondd meg a gyerekünknek, hogy... sajnálom, sajnálom... Évek után visszajövök, s tudom, hogy a szívem a torkomban ver majd, hogy majd el sem hiszem, mennyit változtál, mióta nem voltam veled, mégis azt kiáltod, csak én kellek neked, hogy jöjjenek vissza, de én nem teszem. Hogy miért? Azért, mert éjjel felébredek – a lelke szanaszéjjel, hogy védjel vagy kétely, kérlek, csak kérj el pár napra a munkából, mert hiányzol. Pár napra csak, hogy lássam, hogy vagy, utána azt akarom, hogy a vonat oda vigyen, ahol kezdődik a tudat. Lelkemet rád hagyom, a kulcsot átadom, találkozunk még, ha átmegek az álmodon.

JOCK EVELIN Érmihályfalván született, 18 éves, az Ady Endre Elméleti Líceum végzős tanulója. Gyerekkora óta ír több műfajban, felcseperedve viszont a versekkel kötött életre szóló barátságot.

Ceruzahegyező

Érték vagyok itthon, a tégl a falban, egy random X-faktoros ritmus a dalban, a ceruzában a bél, a késen az él, egy hiper-szuperül elfuserált életben a cél, acél, amely csak egy ötvözet, akkor leszek, ha a vas felöltöztet. Talpig bőrben az ismeretlenbe tartok, elmondok mindent, amit akartok, először is én vagyok a dupla ikszes kromoszóma, akinek ami kicsit is új, az egy veszélyzóna. Itthon én én vagyok, de ott valaki más, aki maga köré egy nagy védő árkot ás.

Torkomból, mint dinnyéből, kicsattan a lék, vajon jó-e az árokba ez a töltélék? Tölt-e lék egy ilyen árkot, amely félelmem zátonyán átrágott? Megtelik-e annyira, hogy többé ne féljek, hogy az ismeretlenbe két jobb lábbal lépjek? Hisz el kell menni, ezt védj jól a szívedbe, a tudást nem kaphatod meg itthon hitelbe.

Én nem félek, de anyám fél, ezért lila és sárga a vér, mert nem olvad össze, hanem el van választva, így lépek egy kis faluból egy vadi új századba. Századbarát vagyok, és ez a század egy város, amely struktúrája csöppet sem szabályos. Ceruzám még mindig van, de csöppet sem menő, az értékrendszer e tájt folyamatosan nő – itt már nem vagyok sztár, de azért még tetszem, a ceruzámon a radírt állandóan növesztem, hogy tetsszen a városnak, az új otthonnak... vagyis a városnak, ami befogad.

De van a világ, ami olyan perspektíva, mintha egy ág lenne a fából kiindulva. Most én vagyok a madár a vékonyka ágon, mindenki tudja, hogy pont rá gondoltam, pont arra a csoportra, amelyet társadalomnak csúfol a közporta. Ha e csoport játszik Adj, király, katonát! – lehet, nem kapok ma este vacsorát, ha kiállítanak, lehet, megtapsolnak, vagy lánckerékkel a földbe taposnak, lehet, senki leszek vagy egy ceruzahegyező vagy a világ cirkušában egy hóbortos rendező, de lehet, hogy nem, lehet, hogy igen, e három szobában feloszlik a szívem.

Ami itt, az itthon, de ami ott, az otthon? Ha elmegyek, otthon leszek, ha maradok itthon?

Eléd hurcolnak, hazám, míg hallgat a lélek és az ész, én itthon, otthon és messze is egy vagyok : ceruzahegyező művész.

OZSVÁTH ZSUZSA

A helyi isten

– Kicsit sem feltűnő, hogy néha meghúz egy gyűrött papírköteget. Meghúzza, aztán vágja mellé a pofákat. Jó erős, vághatja is. Meg szaga van, az is olyan erős, mint amit a pofa jelez. Így megy, mendegél, apránként távozik belőle a lélekjelenlét, aztán már csak a test marad, meg egy maréknyi gondolat, azok meg úgy dongják körbe a mozgó testet, mint a szúnyog. Hát, Istenem, alkoholista!

– Isten alkoholista? Te költő vagy, bazmeg?

– Hát Istenem, részegen mindenki lehet költő. Vagy Isten.

– Jóó... Akkor egy részeg félisten vagy. Izé, részeg költőisten. Ja nem, félköltő. Azanyja... félisten!

– Hát, te meg csak simán részeg.

– Ja, az lehet.

– Na, szóval az emberek... az emberek nem a helyhez ragaszkodnak igazából. Vannak itt meg ott, történnek velük dolgok emitt és amott, legtöbbször egy adott helyen. De csak azért történik minden ott, mert van, akivel történhet. Ha az, akivel már nincs ott, akkor – valószínűleg – kisvártatva az, akivel akije is eltűnik arról az adott helyről. Tehát az ember nem a helyhez ragaszkodik, illetve ragaszkodhat a helyhez, rá gondolván, nohát, mennyi szép vagy csúf dolog történt itt meg itt, emitt és amott, legtöbbször egy adott helyen. No de ha nincs olyan, aki miatt ott legyen az ember, akkor nem válik a helyszín sem fontossá. Vagy ha már nincs olyan, akkor a hely irgalmatlanul kiveti magából azt, aki nem odavaló. Érted?

– Te költő vagy, én mondom!

– Egyre kevesebb az olyan, aki miatt még nem vetett ki magából ez a hely. És úgy érzem, kapaszkodnom kell, mert ha ez így megy tovább, elbukom. Hiányoznak a srácok. Nézz végig a kocsmán: csupa vadidegen, akik semmit sem akarnak ettől a várostól és egymástól is csak a saját tükörcépük pótlását, hogy legalább látszatra ne csak maguknak mondják a magukét. És én? Én kivel beszéljek?

– Há velem! Hikk!

– Veled, hát igen. Mondom a magamét egy részeg istennek. Bocsáss meg, mert nem tudom, mit cselekszem. Kérsz egy aszpirint?

OZSVÁTH ZSUZSA zs-vel és th-val. Echte nagyváradi. Nyert már irodalmi (Kortárs Hangan) és dalszövegíró (MR2 Petőfi rádió) pályázatot is. Publikál a kolozsvári Helikonban, valamint magyarországi (Agria) megjelenése is volt már.

– Kell a bánatnak. Na, haver, egyet se félj, jó lesz minden. Hát akkora költő vagy, majd jól felfutsz, mint a kurvák. Ja, vagyis hát... ó, mondom, ez a te szakmád. Mármint nem a kurvás dolog, hanem érted, a hasonlatok... metaforák, ilyen irodalmi cuccok. Te csak csináljad, én majd biztatlak.

– Majd jól felfuttatsz, mi? Haha.

– Simán!

– Kösz, rendes vagy.

– Semmiség.

– Biztos, nem kérsz egy aszpirint?

– Na jó.

– Nézz szét, mi van itt! Nekem ebből elegendem van. Húzzunk el innen!

– Haza? De én részeg vagyok.

– Nem baj. Ez a hely rég kivetette magából az istent.

Kék

– Honnan jött ez a szomorúság? Nézem az eget, mint a nagy álmodozók, látom is, hogy irgalmatlanul tiszta és kék, és én mégsem érzek semmit, mint a nagy álmodozók, nem érzem át azt a végtelen bölcsességet, és nem verdes madár, és én sem verdesek, sőt, mintha kiürült volna az ég, csak az a borzasztó kék színe van neki, és milyen furcsa, hogy a boldogságnak, ha madár, akkor annak is kék színe van, és a szomorúságnak is kék színe van, az angol is azt mondja, ha bús, hogy *I feel blue*.

De hát biztos ez is egy ilyen átmeneti állapot. Hogy mehet valami, ha áll? Persze, ez a képzavar is olyan, mint ahogy ilyenkor érez az ember. Nevetséges az egész. De bár nevetne valaki, mert akkor én is kacagnék. Na, nem nevelsz? Miért nem nevelsz? Neked könnyű, te még álmodban is álmodozol, az tuti. Röpködnek a nagy, kövér madarak, alig látni őket, olyan kékek, mint az ég, te meg úgy bámulod, mintha maga lennél a John Lennon, és már kurvára bölcs vagy, és ha el is kezded dúdolni, hogy ájm blú, még hozzáteszed, hogy dabadeedabada, vagy valami ilyesmi.

– Dábádidábádá egy lószart, mondjuk, ha hagynál aludni, esetleg dábádidá.

– Na, most mit hergeled magad?

– Azt álmodtam, hogy John Lennon vagyok és nagy kék madarak köröznék az égen, na, ezt néztem egy darabig, aztán egyszer csak jött valami depressziós hülye, és elkezdte nyomatni a negatív shiteket.

– Na, most mit csúfolkodsz? Ez az igazság, ember. Ez egy szar hely, nem történik itt semmi, ez a te bajod. Egyáltalán miért vagy még mindig itt? Mikor mész már el?

– Miért... miért kéne elmenjek? Miért baj az, hogy itt vagyok?

– Sokkal többre vagy te hivatott, neked egy nagyobb, jobb város való. Hiszen látod, hogy elégedetlen vagy. Szomorúság, átmeneti állapot... mindent hallottam.

– De akkor értetted, hogy átmeneti. Ez csak egy ilyen időszak, majd elmúlik. És többre hivatott, ez meg mit jelentsen? Hogy most egy gyenge szar vagyok?

– Nem, dehogy. Mindegy, el kell menni a világba, kell érvényesülni, tudod.

– Szóval te vagy a követendő példa. Elmentél, hogy majd megcsinálod a szerencséd, de az a kétezer kilométer csak arra döbbsentett rá, hogy abban a világban igenis gyenge szar vagy, nem jött be a buli, és nyomorultul érzed magad egy francos virágültetvényen kaparászva, míg én – mit ad Isten – itt-hon képes vagyok tök jó dolgokat csinálni, és a kurva életbe, egy kis melankóliát csak megengedhetek magamnak. Ez az átmeneti állapot meg majd elmúlik, mert ezek a dolgok már csak ilyenek, hogy elmúlnak. Ha úgy van, hogy elindulok a világba, majd ott leszek. Kéretlen okoskodásod irigységet takar. Nekem ez nem tetszik.

– De hát én csak jót akarok neked! Miket mondasz! Nem ilyennek ismerlek. Hálátlan... Kiverted az álmod a szememből. Mindegy. Visszaalszom. Pá.

– Hát persze, jót akarsz. Emlékszem, mikor először találkoztunk abban a messzi országban: úgy bele voltál merülve a kis ájpedbe, hogy gondoltam, na hupsz, megjelenek a semmiből, mondom majd, hogy szia. Te felnézel és köszönsz, vagy valami. De jobb is, hogy nem vettél észre már messziről. Akkor végig kellett volna nézned, ahogy átkacsázok a zebrán. Vagy nem is a zebrán, hanem az úttesten. Az meg már olyan színpadias vonulás, hogy izgulni kell miatta, és a stoplámpa is úgy pislant rád, mint a reflektor. És akkor jön a gyomorremegés, meg ezek, és hogy a szöveget sem kéne elfelejteni, pedig hirtelen az sem jut eszedbe, hogy mondják azt, hogy szia. Aztán eszembe jutott. És te már akkor is azt szajkóztad, hogy mit keresek még a szülővárosomban. Máshol biztos jobb lesz neked. Pedig téged nem tett boldoggá az a kétezer kilométer. És gyanítom, ha tehetnéd, az első adandó alkalommal visszaköltöznél ide, ahol nagy, kék madarak köروزnek az égen, és ahonnan mindenki csak elmegy, mint a nagy álmodozók.

Szellemjárás

- *Tudod, mit várok?*
- *Mit?*
- *Azt, hogy menj el.*

Én egy csomó férfiba beleszerettem. Illetve majdnem, mert egy adott ponton mindegyik lelépett. Ez történt: szépen bőröndbe szedték a fontos tárgyakat, felpattantak a vonatra és a záródó ajtón át integettek a maguk után hagyott életnek. Úgy mondom ezt, mintha ott lettem volna. Bár az egyiket egyszer valóban kikísértem a peronra. De ő nem integetett, valószínűleg a vonat indultakor még meg sem találta a helyét a széksorok közt. Mindegy, ez az integetős rész úgyis olyan filmes jelenet. Mindig meglepődöm, ahányszor ilyet látok. Könnyes búcsú, integetés, hát, nem is tudom. Nekem sose jön akkor helyben a sírás. Fel sem fogom, mi történik. Hogy már megint itt hagynak. Hogy én is belecsoomagolódom egy kis műanyag dobozba, vigasztalásul egy kolbász meg egy pár szelet kenyér szomszédságába. Mert ugyan mire számíthatnék? Hogy a bele nem törődéstől meg a távolságra duzzadó érzelmektől felindulva félúton behúzza a vészféket, már hogy a lovag, és a lassító vonatról leveti magát és szalad felém, és én is szaladok felé, mert még azért visszanézek egyszer, és akkor látom meg, hogy ez a férfi éppen szerelmét bizonyítja, na és akkor egymás nyakába ugrunk és csókok csattannak, meg talán egy pofon is, hogy te szemét, azt hittem, tényleg elmentél, na de ez a pofon, ez is csak miheztartás végett, mert azután újra szerelem van, és azután már csak az lesz, mert itt marad és összeköltözünk. Na, tehát ez az a dolog, ami biztosan nem történik meg.

Hajh... Ezekbe a férfiakba sosem szerethettem bele igazán, mert ahhoz idejekorán elmentek. A lehetőség megvolt rá. És ők is belém szerettek volna, de én mindahányszor maradtam.

Aztán volt olyan is, amikor én mentem el innen, és igen rövid idő alatt győztem is, ezt értsd úgy, hogy elraboltam a hapsi szívét, de úgy rendesen, aztán én voltam az is, aki otthagytá, mert haza kellett utaznom, mert az csak egy kirándulás volt. És én voltam az is, aki azt ígérte, hogy nemsokára újra megy, de aztán szépen fokozatosan tűntem el, úgy koptam ki az életéből, mint ruhából a gyenge folt.

Te jó ég, olyan ez az egész, mint a szellemjárás. De mondd, hogy lehet egy szellemet szeretni?

MIHÓK TAMÁS

vezérlőpult avagy a lét interferenciája

*mikor akár egy kutyának úgy fáj a fejed
mikor szexuális vágyak tépnek
mikor felszállsz az első szerelvényre
s tudod hogy az fogja hazavinni döglött tested
egyedül vagy a gondolattal
hogy felpattansz majd a vonatülésről
megállítani az olajveszteséget
a csontvázad roppan míg alszol
riadtan mint egy viharvert
ócska vasúti híd
kérged érzékeny a fényre
s a riporterre kit az állomáson
ordítva utasítottál el (mondja kérem, hogy
érinti az óraátállítás / menj a francba / hallod,
menj a francba) és az illetlen tetre
mely által kollégája fotóállványa
a hetes gyors kerekei alá repült
a szemed mint két dinnye
s végigfésülöd vele az ismerős tájat
homlokzatot kaput fákat a peregárust
kinek soha nincs visszajárója
a két perecsütődét aztán le
a nem fogadott hívásokra
egy perc néma csenddel adózol
mindegyikért
végül a ház elé érsz
nehezen találod a valahol
két száraz szendvics között
elkallódott kulcsokat
fásult alázattal
rontasz be a nappaliba
elnémítod a tévét*

MIHÓK TAMÁS (1991,
Nagyvárad) költő és
műfordító. A Nagyvárad
Állami Egyetem román-
angol szakán végzett (BA
és MA). Az ELTE BTK-n
kétéves ösztöndíjban
részesült cserediákként.
Rendszeresen publikál a
Familia, Poesis Interna-
tional, Echinox, Vatra és
Prăvălia Culturală folyó-
iratokban. Két román
nyelven írt kötete jelent
meg.

*majd a szüleid
csak odaérsz egyszer
pont oda ahol már vagy
összerogysz az egykori
vagányságod leple alatt
és nagy levegőt veszel
az utolsót az eredendő
nagy megrázkódtatás
nevében*

Fordította **KEMENES HENRIETTE**

vagyok, aki vagyok

*sáska vagyok. nem,
nem az a mezőkön élő
és cifrán szökdécselő
acridoideának szólított
kusza lény. bár lehetnék
az is, de gondolj a klorofillra,
szóval kit áltatok én itt?
csak szimplán: sáska. egy
random fertőtlenítő illatú
nyakkendő, mokaszin és
bő öltönyben házaló alak.
postás táskámban dagasztom
végig az úton köztetek
az igazságot, lágy, zamatos
kütyü ez, nem piskóta, vegyék
és vigyék, kedves világiak,
egyék és higgyék: ez itt
csupán élesztő és hamarosan
elillan. ezért tessék habzsolni,
benne az őszinte szívek
csontra hízásának ígérete.
sáska vagyok és öt éve nem
ünnepeltem a születnapom,
karácsony nada, szilveszter
nyix, húsvét nyet, nem*

koccintok, nem illik, szabadon
szökdécselő sáskáknak nem
köszönök, még ha véremből
valók, akkor sem, nyomorultak,
először bánják meg bűneiket,
az egyetemről kiiratkoztam,
szélkergetés az is, mondá
a jó öreg sáska-egybegyűjtő
300 nőtényt megpetélő bölcs
prófétánk, lemondtam régi
szokásaimról, barátaimat ott-
hagytam. hová tart ez a világ?
mutatkozunk be az ajtóknban
párommal, kinek porba merítkezése
után frissen letörték mindkét szárnyát,
ne feledjétek, a legnagyobb közületek
legyen a legkisebb, hangzott el
a legutóbbi szónoklaton, ezennel
tudni fogjátok, hogy nem csak
rovarral él az ember, azaz
sáska. az ige, testvéreim, az
adjon erőt nektek, ismeretünk
legyen teljes urunk Mantis
Religiosus nevében, aki
kezdetektől fogva nincs és
nem is lesz. sáska vagyok,
szeretnéd tudni, mi az igazság?

váradi románca avagy egy szeretetnyi hungaromán kísérlet

*mondd, Amalia, milyen
volt, amikor cigarettánkban
vétkesen bágyadt a tűz? vagy
lett volna egyáltalán értelme
újra meggyújtani, átdumálni,
aztán elnyomni? mondd,
szeretsz velem kétnyelven
szeretkezni, mondjuk így:
fuguța fuguța bazmeg
fuguța fuguța bazmeg
lúdtrutty kacsakaka libafos
micțiunea mea pe ficțiunea ta
mennyei lócitrom nicio
relație fără felație tye la
dreacu menj a francba hai
sictir mi a fene hai sictir
morții mă-tii anyád kínját
hogy verném bele a faszom
să-mi bag tătä pula bă mégis
ki a kurva anyádnak képzeled
magad jó a csöcsöd mă-ta kuss.*

Choose your destiny

*az én felnőtté válásom mégcsak
nem is az országban történt, mint ahogy
abban sem vagyok biztos, hogy egyáltalán
létezett az a perc: gyermekkoromban annyira
elkényeztettek, hogy Vica, apai nagyanyám
az alma magjait is kiszedte nekem,*

átmosta újra a gyümölcsöt, felvágta
és kockákra vágva tálalta élém,
fogpiszkálón, sajtra tűzve. katonák,
így hívta őket, és tényleg, kevés
kivétellel, mind a Körös hideg
kavicsai közt bujkálva végezték.

Annyira elkényeztettek, hogy
nagyénéim ölében ülve a villamoson
a kikent dámáknak magyar dalocskát
dúdoltam, natyon dönőjű, mondtam
és zsebemből kihalászott apró plüss
pokémonokat mutogattam nekik

s a csúnyáknak meg a nyelvemet, ki
mondta, hogy a hormonok a minden.
Annyira elkényeztettek, hogy amikor
személyimbe fénykép kellett, elhatároztam,
minden idevágó oktatófilm nélkül, hogy
öngyilkos leszek és két hónappal előtte

beiratkoztam a konditerembe, félvén, hogy
a negyvenkilós becsapódásomat senki sem
veszi komolyan. annyira elkényeztettek, hogy
a mortal kombatban mindig Tanyát választottam,
az ágyra tettem a kart, együttérzéssel és büszkeségtől
áthatva vártam nőnemű avatárom nyögdecselő

halálát. mily boldog és bensőséges érzés volt, de
nem jött össze: 10 éves lehettem, apám Debrecenbe
vitt (hosszú kabátja volt, mint Batman köpenye) mit
tom én melyik kolléganője várta, s persze, hogy
ne unatkozzak, a videójátékoknál hagyott: M K.
lábujjhegyre álltam és berakosgattam a zsetonokat,

mint egy kómából ébredt emberi test, úgy indult be
a gép. Tanya, első meccs, Jax kivégez, a hang
néma. Tanya szurony-kútba esik, mint egy
rongy, se nyögés, se dráma. az én felnőtte
válasom egy sötét képernyő előtt történt
melyben kis idő múlva megláttam apámat.

Fordította **KEMENES HENRIETTE**

KEMENES HENRIETTE

A házasság körömgálya

2016. szeptember 21. – Iacob Pușcaș volt UNPR képviselő törvényjavaslatra 15 ezer lej támogatással segítené a 35. életévüket még be nem töltött házasságkötő párokat. Ha a házastársak az egybekelést követő 5 éven belül mégis a válás mellett döntenek, 3 hónapon belül kötelesek visszafizetni az államnak a támogatás teljes összegét. Továbbá az Román Állam – a nemzetépítésben vállalt fontos szerepük elismeréseként – ugyanekkora pénzüsszeggel támogatná a három vagy több gyermeket vállaló családokat is.

Telefonbeszélgetés két barátnő között. A színpadon Kingát látjuk, beszélgetőtársának csak a hangját halljuk. Kinga vehemensen gesztikulál, müzlit eszik, cigire gyújt, lábujjkörmei frissen lakkozva, lábujjai közt elválasztószivacs, úgy járkál fel-alá.

KINGA: Hozzámegyek a Karcsihoz. Csak polgári lesz, semmi feszkó, ne kezdjél el izgulni!

BARÁTNŐ: Mi? Hát, de volt lánykérés? Azt mondtad, nem akarod elsietni...

KINGA: Már hét hónapja járunk, jól megvagyunk, nem értem, miért kellene várnunk.

BARÁTNŐ: Jó, hát ti tudjátok, én... örülök nektek, meg sok boldogságot meg minden.

KINGA: Köszí, köszí. Hát igazából eddig még csak te és én tudjuk, de szerintem a Karcsi is benne lesz, simán.

BARÁTNŐ: Ja, hogy még nem tudattad vele...

KINGA: A héten szólok neki. De mondom, biztosan beleegyeznek, nehogy már ne egyezzen bele! És van ez az izé is, ez a törvényjavaslat a 15 000-rel... Szóval a pénz is elég jól jönne...

BARÁTNŐ: Jó, jó, de nehogy már a pénzért háza...

KINGA: Ugyan már, de hogy a pénzért! Beszélsz itt hülyeségeket!

BARÁTNŐ: Kinga, tudod, hogy ha öt éven belül elváltok, vissza kell fizessétek az egészet az államnak?

KINGA: Komolyan? Hát ez valahogy elkerülte a figyelmemet, mikor olvastam a cikket... Na, nem baj. De különben is, mit vészmadárkodszt itt nekem, nemhogy inkább örülnél!

KEMENES HENRIETTE (1988, Nagyvárad) a Nagyvárad Állami Egyetem jogi karán szerzett diplomát. Érdeklődési köre a büntető törvénykönyvtől a verseskötetek felé tolódott, különösen a kortárs költők verseit olvassa előszeretettel. Verset és rövidprózáat ír.

BARÁTNŐ: Örülök na...

KINGA: Szeretjük egymást. Akkor meg nem mindegy, mikor kelünk egybe? Jobb hamarabb, mint később, nem? És akkor miért ne pont jövő hónapban? Amíg még jó idő van. Tudod te is, hogy beiratkoztam erre a körmös kurzusra, és nem két lejbe kerül.

BARÁTNŐ: Ja. De Kinga, egy házasság nem csak abból áll, hogy a...

KINGA: Szóval miután megvan a diploma, meg kell vegyem a cuccokat, UV lámpát, körömépítő géleket, géllakkokat, profi reszelőket, satöbbi, satöbbi. Netről rendelek. És ezek mind pénzbe kerülnek, persze. De tudod, milyen vagyok, ha belekezek valamibe, azt be is fejezem. Makacs vagyok és törtető. Csak így lehet sikeres az ember az életben.

Nyílik az ajtó, Karcsi jön haza.

KINGA: Szia szívem! Már úgy hiányoztál a te pici cicádnak!

Lakótársi

Két barátnő csetel.

ÁGI: Szia, Niki! Rég beszélünk, mi újság?

NIKI: Hát szia!

:D

Jól, köszi, pont sushit csináltam, életemben először. Jó szar lett, gondolhatod, kidobtam a fenébe. :))))

Veled mi újság van, nem jössz Pestre? Tudod, írtam, hogy itt vagyok egyetemen már több mint egy éve...

ÁGI: Igen, igen, tudom, írtad, hogy felköltöztél. Őszintén, most pont ezért írok, hogy egy szívességet kérjek tőled... Én és a barátom szeretnénk kimenni a Szigetre, már a jegyeket is megvettük pár hónapja, csak az a gáz, hogy kicsit kifutottunk a pénzből... Néztük a kolikat, de azok sem a legolcsóbbak ebben az időszakban.

NIKI: Ne hülyéskedj, gyertek hozzám aludni, az ingyér' van!

ÁGI: Ingyér'?! Na, szuper, mert pont annyi pénzem van...

=)))) Hahaha!

NIKI: =))))

ÁGI: Biztos, nem zavarunk? Két éjszakáról lenne szó. Nem kell semmi, csak egy kanapé meg egy tusoló s kész, kajálunk a városban. Amúgy a barátom rendes fiú, bemutatom majd, meglátod, barátságos s szobatiszta s jól nevelt s szobrász s minden.

NIKI: Minden is!

Hahaha :))))

ÁGI: Az!!

)))

NIKI: Ne izélj már, hogy zavarnátok? És mikor mi mentünk hozzád Váradra, s hatan aludtunk a garzonodban??

:))))

Ráadásul akkor találkoztunk életünkben először...

ÁGI: És most fogunk másodjára!

:)))) Hahaha!!

NIKI: Jó buli volt az is, azóta is emlegetjük... Na, szóval gyertek simán, mondom, nálam van hely. Egy másik lánnyal lakom a Bajcsy-Zsilinszky, a fesztivál ideje alatt pont a Szigeten fogok melózni, a sajtósátorban, úgyhogy nyugodtan alhattok fenn a galérián, az az én „szobám”.

:D

ÁGI: Na vi-gyáz-zál... Bajcsy-Zsilinszky, nem akármilyen. Az jó környék!

:)

NIKI: Igen, tényleg az, szerencsénk volt egy ismerőssel, hogy relatív olcsón bérbé adta. Egy régi bérlakás, ne számíts nem tom mire, de szerintünk otthonos.

ÁGI: Tökéletes lesz, biztos vagyok benne! A lakótársad nem fogjuk zavarni?

NIKI: Áh, neem! Ő lenn alszik a galéria alatt, nem lesz gond. Amúgy Katának hívják, teljesen jó fej, a nagymamája blúzaiban járkal és ukulelén játszik. Nem is rosszul.

:)))

ÁGI: Igyekszünk nem felverni az éjszakai ajtónyitogatással... Szegény Kata, kell ez neki?

:P :(

NIKI: Alszik, mint a bunda, lehet, fel sem ébred, oda se neki. Szólok neki, hogy jösztek, hogy tudjon ő is róla.

ÁGI: Ezer kösz, Niki, tényleg!

NIKI: Akármikor! Nem téma.

<3

ÁGI: <3

NIKI: Szóval menjetek fel nyugodtan a lakásba, én már melózni fogok, a cím Bajcsy-Zsilinszky 103/D. Délután három előtt, ha tudtok, mert ott lesz a tesóm, Andi, s akkor ő odaadja a kulcsot. Háromkor megy a vonata vissza, Debrecenbe. Fenn volt most pár napig Pesten. Nagyon jól főz, nem, mint én, megmondom, hogy hagyjon a hűtőben valami jó kis kaját. De ha nem értek oda háromig, az sem gond, megmondom tesómnak, hogy rakja a kulcsot a stormtrooperes cserép alá, baloldalt, fenn lesz, az ajtó mellett, meg fogjátok találni. Nem a törpés, hanem a stormtrooperes. De akármilyen van, hívhatsz: 0036 300 998 990.

ÁGI: Elmentettem. Megcsörgetlek. Biztosan oké így? De ha a tesód a te kulcsodat adja ide nekünk, te mivel jössz majd be? Van pótkulcsod?

NIKI: Oké, megvagy, a 0040-es... Nincs, de úgyis találkozunk a Szigeten s akkor majd visszaadjátok, nem para. Mondom, a fesztivál ideje alatt itt alszom úgyis, vannak itt barakkok, kaja, kávé, minden.

;))

ÁGI: Rendben, ha te mondd... Nem akarom felforgatni az életed!

:))))

NIKI: Nem forgatod fel egyáltalán, amúgy is hozzá vagyok szokva az állandó pörgéshez, folyton történik valami, napi 3-4 óra alvás, egy liter kávé, satöbbi. És mondtam, hogy bármikor szeretettel várlak Pestre. Vagy oda, ahol épp lakom, mert nálam nem lehet tudni...

:P :)))

ÁGI: Örök hálám, Niki, és tudod, mondanom sem kell, asszem, hogy bármikor jönnél még Váradra, csak szólj. Azóta kerültek bútorok is a garzonba... Szék, asztal...

:))))

NIKI: Tavasszal szeretnék elugrani, de ez még egyáltalán nem biztos. Szólok úgyis időben.

.*

Kicsit kell rángatni az ajtót, hogy kinyíljon, mert már régi és be van dagadva. Bocs, hogy nem leszek otthon, hogy úgy fogadjalak titeket, ahogy illene... Ahogy nézem a szabadidőmet, még rendrakásra sem fogja futni belőle...

:'(

ÁGI: <3

Így legalább tényleg otthon fogom érezni magam...

=))))))

Ha látnád, nálam mi van...

:))))))

Bajtai Andrást olvastál? Szereted?

NIKI: Aham, persze!

ÁGI: A Kerekébb napok megvan tőle?

NIKI: Nincs, pár verset olvastam csak abból a könyvecskéből. Nagyon jók!

ÁGI: Szuper! Akkor viszem.

.*

És nagyon köszi, tényleg!

NIKI: Váááú, de jó! Puszi és hívj, ha megérkeztetek s lepakoltatok!

.*

ÁGI: Úgy lesz! Puszi & ölelés

Nem a világ vége...

Hadd legyen legalább egy nagy, tiszta, mocsoktalan dolog az életben... legalább egy! – gondolom magamban, mikor hirtelen hatalmas, sáros paca fröccsen a szélvédőre. Hm. Louis Aragon *Sziget a Szajrán*. Ez jár a fejemben épp, meg a saját szigetem... Ott maradtam, abban a semmiben lebegő ágyban, egyedül, mint egy szigeten. Az eső meg csak esik, és a dolgok nem változnak annyira gyorsan, a város sem gyorsabb s én sem lettem az. Az eső becsorog a tetőablakon, változatlanul. Én meg csak ülök a volánnál, abban a megnyugtató tudatban, hogy végre valamit irányíthatok. Csak ülök és mállok a háromdében. Hogy honnan jöttem, azt most nem tudom, hogy merre, na, azt meg végképp nem. Hogy tudnék figyelni ebben az istentelen időben? Képtelenség az egész. Kattog az agyam ide-oda, mindenhez hozzányúlok gondolatban, és most minden ráz, mint a bevásárlókocsi vagy a

mozgólépcső... Aztán már ott sem vagyok. Úgy lépek tovább, hogy legszívesebben maradnék. Egy percre. De most már csak előre. Előttem a városháza tornya, iránynak ez sem rosszabb, mint bármelyik másik. Az út mindkét oldalán tócsák, bennük a város. Lefröcsköltem két járókelőt, csuromvizesek, sárosak, várososak, minden. Sajnálom. A visszapillantóban látom, hogy szidnak, mint a bokrot. Eh, leperreg. Ez is.

Padlófék!

Mi ez? Mi történik? Minden... piros. Min-den pi-ros! Vörös fények mindenütt. Az összes jelzőlámpa piros, ez itt előttem, az út másik oldalán lévő, a gyalogosoké, a taxisok melletti, mind. És mindenki nyomja a féket. A féklámpák fényei szinte kisütik a retinám. Miért tapossa mindenki azt a rohadt féket? Pedig az utca nem is lejt... Az utcai lámpák sárga fényei sem oldják ezt a vöröslámpás tájat, még nem kapcsolták fel őket... Ezek szerint még nincs annyira este, csak az ég van beborulva. Elborulva. Rám borulva, mit tudom én. Most valami beugrik Krusovszkytól is: „ez a táj el van rontva, / nem a részletek, hanem az egész, / hogy ez így egyben már nem is látvány, / ahogy szinte még sugárzik is, / de ezt se rendesen, / mintha egy tévét néznénk, / bármerre fordulunk.” Annyira tilos minden ebben a képben, hogy beleborzongok.

Ez már biztosan a világvége, úgy érzem, mi más, mert innen aztán tovább már igazán nincs hova, meg minek is, ez a vég. Ez itt most biztosan kész. De bánom is én! Teszek rá. Hátranézek, kéne egy új ablaktörlő, a fenébe már. Meglepetésemre, a hátam mögött kocsisor, sötét esernyők, eső, olajos aszfalt, fák, az út, ahonnan jöttem. Szóval innen... Változatlan. Ugyanaz a város. Nem értem... Hol a förtelmes káosz, földcsuszamlás, özönvíz, atomrobbanás, hatalmas robotok, földönkívüliek, valami? Valami, ami felemésztt itt mindent, ami a földdel egyenlővé teszi ezt az egészet, mindent, hogy még írmagja se maradjon semminek. Hol van? Hiszen pirosak a kurva lámpák, látom, az Isten áldja meg...!

Valaki a hátam mögül röviden rám dudál, hogy haladni kéne. Föleszmélek. Motorbúgás. Indulunk. Újra mozog a kép.

Ma sem lesz világvége, úgy nézem, pedig közel volt, ma nagyon közel.

Megcsörren a telefonom. Igen, úton. Kábé negyed óra, húsz perc... Nagy a forgalom. A filmet letöltötted? Hoztál alvótrikót? Rendben. Sietek...

Engem várnak. Eleget késtem már. Úton hazáig az összes lámpa zöld és van élet.

Utánad is.

Átmenet

*Nyirkos aszfaltszagban követem magam
észrevétlen, míg két sarok távolságból
csodálom az előttem lévő utcák kirakatait.*

*A kép nem egészen kivehető
de boldognak látszom.*

*Kíváncsiságom saját sarkamba űz,
s mikor lihegve végre ott vagyok,
a vitrinüveg mögül,
kartondoboz-ággyakban kalimpálva,
venezuelai újszülöttek
rózsaszín végtagjai tűnnek elő.*

*Nem érek rá a célzásra,
hisz ismét ott vagyok, újságot olvasok,
egy mínuszos lencsén át
még épp belátható padon.*

*A kirakat nem, már az újság érdekel,
próbálom felmérni a távolságot
köztem és magam között.*

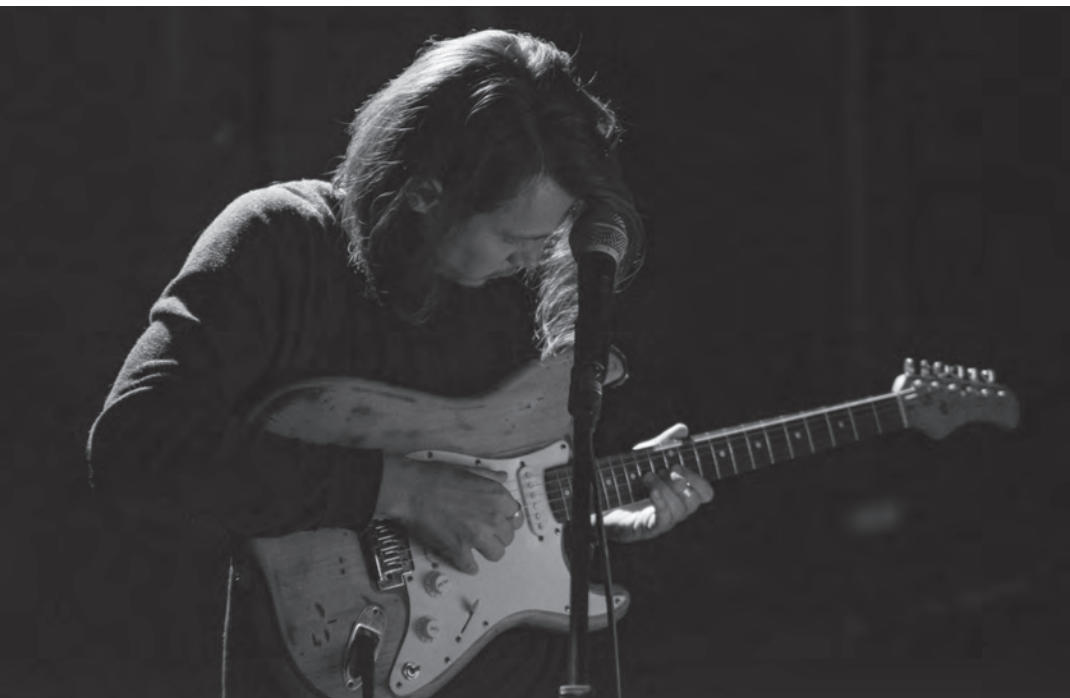
*Légutaimba feszül az elszántság,
de mire odaérek, már a padon sem vagyok.*

*Új a cél ismét, csak a változás állandó.
A szebb jövő túlcukrozott rövidkávéja
ruhámra lötytyent, s ez a sötét folt
tompítja el a lüktető emberi közelt.*

A távolság csak türelem.

*Mert ez az
átmenet
maga a
jelen.*

2016. szeptember 23.

BIRÓ ÁRPÁD – KEMENES HENRIETTE – OZSVÁTH ZSUZSA –
JOCK EVELIN – MIHÓK TAMÁS – TASNÁDI-SÁHY PÉTER

Resti a néma Dionüszoszhoz

zenés menni-maradni kékben

1. JELENET

A színpad közepén sejtelmes kék fényben OSZKÁR sziluettje gitárral, előtte mikrofon és kottatartó. A színészek az oszlopok mögött és egyéb helyeken megbújva énekelnek az Elmegyek, elmegyek... dallamára, egymásnak felelgetve, OSZKÁR gitárral kíséri:

VIVI: Elmegyek, elmegyek,
ÁDÁM: Epret szedni megyek.
VIVI: Spanyol főnök pénzén
TIBI: Tanul majd a gyerek.
ÁGI: A gyermek itthon marad,
ORSI: Szülei elmennek,
LÁNYOK: Spanyolban az anyja,
FIÚK: Spanyolban az apja.
TEKLA: Elmegyek, elmegyek,
Epret szedni megyek.
Félévente egyszer
Hazakeveredek.

2. JELENET

A zene vált, sokkal vadabb riffek jönnek, a színészek előbújnak a rejtekhelyükről, a közepén álló zenész körül keringenek, óvatosan meg-megközelítve.

TIBI: Látod azt a restit?
ORSI: Mindig is utáltam az ilyen vasúti talponállókat.
ÁDÁM: Ez más.
ORSI: Nem átlósan balra, hanem átlósan jobbra köpnek?
VIVI: Az ember azt gondolná, ennél több fantáziád van.
ORSI: Az ember azt gondolná...
TIBI: Ne folytasd. Teli vagy előítélettel.

ÁGI: Ide pedig csak az teheti be a lábát, aki már nem az előítéletek nyújtotta támaszokban...

ÁDÁM: ...hanem az együttélés valóságában hisz.

ORSI: Alig lehet valamit látni!

VIVI: Az ablakot régen nem mosták.

ÁGI: Nem szép, de sejtelmes.

TIBI: Önmagában és önmagáért van.

ÁGI: Csökönös hely, nem mutatja meg bárkinek magát.

ÁDÁM: Bízom benned, ezért megsúgom a nevé: a néma Dionüszoszhoz címezték.

VIVI: A Néma Dionüszosz egy olyan hely, ahol magunk lehetünk.

TIBI: Felsejlik igaz valónk, mindenki ismer mindenkit, mert az ital, nektár talán, mindenkinek megoldja a nyelvét.

ÁGI: Kocsma, ahol azok találkoznak, akik furcsa zenét hallgatnak, és szeretnek hosszan beszélgetni Goethe aggkori lírájáról, és lelkiismeret-furdalás nélkül hajítják a folyóba a kiürült borosüveget álmatlan éjjeleken.

VIVI: Az sem ritka, hogy kecskelábú szatírok vagy bikafejű emberek szolgálnak fel. Ide menekülnek thészeuszaik elől.

TIBI: Készen állsz belépni?

3. JELENET

Színészek visszahúzódnak az eredeti rejtekükbe, OSZKÁR zenére szöveget mond, mikrofonba:

sáska vagyok. nem,
nem az a mezőkön élő
és cifrán szökdécselő
acridoideának szólított
kusza lény. bár lehetnék
az is, de gondolj a klorofillra,
szóval kit áztatok én itt?
csak szimplán: sáska. egy
random fertőtlenítő illatú
nyakkendő, mokaszin és
bő öltönyben házaló alak.
postás táskámban dagasztom
végig az úton köztetek
az igazságot, lágy, zamatos
kütyü ez, nem piskóta, vegyék
és vigyék, kedves világiak,
egyék és higgyék: ez itt

csupán élesztő és hamarosan
elillan. ezért tessék habzsolni,
benne az őszinte szívek
csontra hízásának ígérete.
sáska vagyok és öt éve nem
ünnepeltem a születésnapom,
karácsony nada, szilveszter
nyix, húsvét nyet, nem
koccintok, nem illik, szabadon
szökdécselő sáskáknak nem
köszönök, még ha véremből
valók, akkor sem, nyomorultak,
először bánják meg bűneiket,
az egyetemről kiiratkoztam,
szélkergetés az is, mondá
a jó öreg sáska-egybegyűjtő
300 nőtényt megpetélő bölcs
prófétánk, lemondtam régi
szokásaimról, barátaimat ott-
hagytam. hová tart ez a világ?
mutatkozunk be az ajtóknak
párommal, kinek porbamerítkezése
után frissen letörték mindkét szárnyát,
ne feledjétek, a legnagyobb közületek
legyen a legkisebb, hangzott el
a legutóbbi szónoklaton, ezennel
tudni fogjátok, hogy nem csak
rovarral él az ember, azaz
sáska. az ige, testvéreim, az
adjon erőt nektek, ismeretünk
legyen teljes urunk Mantis
Religiosus nevében, aki
kezdetektől fogva nincs és
nem is lesz. sáska vagyok,
szeretnéd tudni, mi az igazság?

4. JELENET (Improvizációkból rögzítve)

Fényváltás, a kezdeti kék derengésből kivilágosodik a színpad. Színészek érkeznek egy-egy „Az igazság az...” kezdetű mondattal, egy-egy erős gesztussal jellemezve egy karaktert. Miután a mondat elhangzott, a karakterben maradva léteznek a térben, olykor interakcióba lépve egymással. Mindehhez végig lágy zenei aláfestés.

ÁDÁM (*félénken, a kezét morzsolva*): Az igazság az, hogy félek a sötétben.

ÁGI (*nagyítóval, a földet kutatva*): Az igazság az, hogy nem szeretek olvasni.

ORSI (*zsebre dugott kézzel, kis terpeszben járva*): Az igazság az, hogy férfi vagyok.

TIBI (*lendületesen*): Az igazság az, hogy csak egy barátom van, az apukám.

VIVI (*naiv gyerekből*): Az igazság az, hogy szeretem a nagymamámat.

5. JELENET

Az előző jelenet karakterei kavarnak a színen, megidézve egy szürreális város főterét. Lágy zenei aláfestés folytatódik.

ORSI (*középen, a mikrofonba*): Csak állok és mállok a háromdében. „Honnan?“, nem tudom, „Merre?“, na, azt végképp nem. Képtelenség az egész. Kattog az agyam, és most minden ráz, mint a bevásárlókocsi vagy a mozgólépcső... Úgy lépek tovább, hogy legszívesebben még maradnék. Egy percre. Aztán csak előre. Előttem a városháza tornya, iránynak ez sem rosszabb, mint bármelyik másik. Az út mindkét oldalán tócsák, bennük a város. Nyirkos aszfaltszagban követem magam, a kép nem egészen kivehető, de boldognak látszom. Kíváncsiságom saját sarkamba űz, s mikor lihegve végre ott vagyok, a vitrinüveg mögül, kartondoboz-ágyakban kalimpálva, venezuelai újszülöttek rózsaszín végtagjai tűnnek elő.

Nem érek rá a célzásra, hisz ismét ott vagyok, újságot olvasok, egy minuszos lencsén át még épp belátható padon. A kirakat nem, már az újság érdekel, próbálok felmérni a távolságot köztem és magam között.

Légutaimba feszül az elszántság, de mire odaérek, már a padon sem vagyok.

Új a cél ismét, csak a változás állandó. A szebb jövő túlcukrozott rövid kávéja ruhámra lötytyent, s ez a sötét folt tompítja el a lüktető emberi közelt.

A távolság csak türelem. Mert ez az átmenet maga a jelen.

6. JELENET

Egy kalauz és egy kerekese székese beszélgetése, TIBI mint kalauz a kezével, illetve a lábával mindig megállítja, félbeszakítja, irányváltásra készíti az egyébként lendületesen mozgó VIVIT. A zene a mozdulatokat narrálja, egyre feszültebb.

TIBI: Maga asteptál valamire?

VIVI: A vonatra. Brassóba utaznék.

TIBI: Most ment el. A legközelebbi holnap csirkulál.

VIVI: Tudom.

TIBI (*VIVI nyakába csimpaszkodik pár lépés erejéig, aztán vissza az előző játékhoz*): Akkor?

VIVI: Nem tudtam felszállni. Tudja, mozgáskorlátozott vagyok.

TIBI: A száját csak tudja használni...

VIVI: Azt mondták, küldenek valakit, aki segít a felszállásban. Egyszer a hölgy kinézett az ablakból, aztán következőleg már akkor láttam, amikor azzal a sárga dandelis pungájával hazaindult.

TIBI: Azt akarja kihozni, hogy a kaszierica a hibás? A főnökök binemerszi ülnek fent a bőrfotelben. Húzogatják a vállukat, röhögnek, ha szeszizáljuk, hogy a munkakörülmények milyenek. És akkor még jönnek az ilyen pászádzserek is, mint maga, kommentálnak, szemet hánynak mireánk. Hol van itt a bunszinc? Aztat is eladtuk az olasz patronnak.

VIVI: Most akkor mit tehetnék?

TIBI: Írjon egy prociesz verbált arról, hogy magával csúnyán tettek, adja le itten a birou de informáciban, s máskor maradjon inkább otthon. (*Elengedi.*)

7. JELENET

TIBI (*egyedül a színpadon, a mikrofonba*): Érdekel valakit, hogy mit látok, azonkívül, hogy semmit? Szájadon a mosoly, mint felszínen a hínár, hagyja, hogy az ár döntsön, alakot ki kínál. De vajon ez a mosoly mindig képlékeny, nem oldható-e fel, nem fényérzékeny? Egyáltalán mi az, hogy fény? Van-e afterlájf, és ha cserepes, kell-e az a bizonyos száj-fény, hogy ne legyen olyan, mint én, tudod, olyan összetört lény a lelkem közepén... De mégis összetört, mert tőle távolra küldte az Isten mindazt, mi gátolta, neki mégis börtön a szabad lélek, úgy akar megölni, hogy még éljek. Haza akarok menni! – merész kijelentés, hisz kinek valóság az otthon, kinek egy jelenés, messze lakom onnan, ahova mennék, de érzem az euforikus távolsági mezsgyét. Nem vagyok otthon, s mégis otthon vagyok, fáj a szívem, hogy innen elgyalogolok, lebeg a teher, fehér a szeder, mert lilás színét kiszívta az ember. Hogy melyik ember? Pontosan az, amelyiknek minden kocsma pontosan ugyanaz, amelyik fejjel megy neki a falnak, amelyik a végét keresi a dalnak, amelyik elutazik, csak hogy hazaérjen, amelyik elköltözik, hogy hagyományt védjen, amelyik tovább tanul, hogy sikeres legyen, amelyik gyárban kuksol, hogy legyen mit egyen. Elhagylak, haza, pedig te vagy a kedvesem, imádlak, tudod, s szeretlek rendesen. Jövődről gondoskodom, pénzt utalok neked, majd, majd mondd meg a gyerekünknak, hogy... sajnálom, sajnálom... Évek után visszajövök, s tudom, hogy a szívem a torkomban ver majd, hogy majd el sem hiszem, mennyit változtál, mióta nem voltam veled, mégis

azt kiáltod, csak én kellek neked, hogy jöjjenek vissza, de én nem teszem. Hogy miért? Azért, mert éjjel felébredek – a lelkem szanaszéjjel, hogy védjél vagy kétely, kérlek, csak kérj el pár napra a munkából, mert hiányzol. Pár napra csak, hogy lássam, hogy vagy, utána azt akarom, hogy a vonat oda vigyen, ahol kezdődik a tudat. Lelkemet rád hagyom, a kulcsot átadom, találkozunk még, ha átmegegyek az álmodon.

El.

8. JELENET

TEKLA a mikrofonhoz sétál, beleszuszog, ütögeti egy szív lassú dobbanását utánozva, aztán tanácstalanul kimegy. Eztán ÁGI érkezik, a közönséghez közel áll meg.

ÁGI: Az emberek nem a helyhez ragaszkodnak igazából, illetve ragaszkodhatnak a helyhez, mennyi szép vagy csúf dolog történt itt meg itt, de ha nincs olyan, aki miatt ott legyen az ember, ahol, akkor a hely irgalmatlanul kiveti magából.

Egyre kevesebb az olyan, aki miatt még nem vetett ki magából ez a hely. Nézz végig a kocsmán: csupa vadidegen, akik semmit sem akarnak ettől a várostól és egymástól is csak a saját tükörképük pótlását, hogy legalább látszatra ne csak maguknak mondják a magukét. És én? Én kivel beszéljek?

9. JELENET

VIVI és TEKLA érkeznek. VIVI megáll a színpad másik oldalán, ÁGIVAL egy vonalban, TEKLA a mikrofonhoz megy, bemondja a neveket és az emotikonokat. Chatbeszélgetés.

TEKLA: Vivi.

VIVI: Szia Ági, mi újság?

TEKLA: Ági.

ÁGI: Szia!

TEKLA: Kettőspont „d”.

ÁGI: Sushit csináltam, jó szar lett, kidobtam a fenébe.

TEKLA: Kettőspont, csukószárójel, csukószárójel, csukószárójel.

ÁGI: Nálad?

TEKLA: Vivi.

VIVI: Én és a barátom szeretnénk kimenni a Szigetre, már a jegyeket is megvettük pár hónapja, csak kicsit kifutottunk a pénzből.

TEKLA: Pont, pont, pont.

VIVI: Néztük a kolikat, de azok sem a legolcsóbbak.

TEKLA: Pont, pont, pont. Ági.

ÁGI: Gyertek hozzám, az ingyér van!

TEKLA: Vivi.

VIVI: Ingyér??? Na, szuper, mert pont annyi pénzem van!

TEKLA: Egyenlőségjel, csukószárójel, csukószárójel, csukószárójel.

VIVI: Hahaha!

TEKLA: Ági: Egyenlőségjel, csukószárójel, csukószárójel, csukószárójel. Vivi.

VIVI: Nem kell semmi, csak egy kanapé meg egy tusoló, kajálunk a városban. A barátom rendes fiú, bemutatom, szobatiszta s jól nevelt s minden.

TEKLA: Ági.

ÁGI: Ne izélj már, mikor mi mentünk hozzád, hatan aludtunk a garzonodban.

TEKLA: Kettőspont, csukószárójel, csukószárójel, csukószárójel.

ÁGI: Rádásul akkor találkoztunk életünkben először.

TEKLA: Pont, pont, pont. Vivi.

VIVI: És most fogunk másodjára.

TEKLA: Kettőspont, csukószárójel, csukószárójel, csukószárójel.

VIVI: Hahaha!!

TEKLA: Ági.

ÁGI: Jó buli volt az is, azóta is emlegetjük, szóval gyertek simán, mondom, hogy nálam lesz hely. Egy másik lánnyal lakom a Bajcsy-Zsilinszkyn, én a fesztivál ideje alatt pont a Szigeten fogok melózni, aludhattok fenn a galérián, az az én „szobám”.

TEKLA: Vivi.

VIVI: A lakótársadat nem fogjuk zavarni?

TEKLA: Ági.

ÁGI: Katának hívják, teljesen jófej, a nagymamája blúzaiban járkal és ukulelén játszik

TEKLA: Pont, pont, pont.

ÁGI: Tuti húzni fogja a lóbőrt, amikor megérkeztek...

TEKLA: Kettőspont, csukószárójel, csukószárójel, csukószárójel. Vivi.

VIVI: Ezer kösz, Niki, tényleg!

TEKLA: Ági.

ÁGI: Akármikor! Nem téma.

TEKLA: Szívecske jel. Vivi, szívecske jel.

ÁGI: A kulcs a stormtrooperes cserép alatt, baloldalt, fenn lesz, az ajtó mellett, meg fogjátok találni. Nem a törpés, hanem a stormtrooperes. Ott keressétek. Ez a számom, akármilyen van, hívhatsz: 0036 300 998 990.

TEKLA: Vivi.

VIVI: Elmentettem. Megcsörgetlek.

TEKLA: Ági.

ÁGI: Ok, puszi és hívj, ha megérkeztetek s lepakoltatok.

TEKLA: Vivi.

VIVI: Úgy lesz! Puszi & ölelés

10. JELENET

VIVI *Egyedül marad a színpadon, elől a közönséghez beszél:* Én egy csomó férfiba beleszerettem. Illetve majdnem, mert egy adott ponton szépen bőrröndbe szedték a fontos tárgyakat, és a záródó ajtón át integettek a maguk után hagyott életnek. Nekem sose jön akkor helyben a sírás, fel sem fogom, mi történik, hogy már megint itt hagynak. Aztán volt olyan is, amikor én mentem el innen, és igen rövid idő alatt győztem is, ezt értsd úgy, hogy elraboltam a hapsi szívét, de úgy rendesen, aztán én voltam az is, aki otthagya, mert haza kellett utaznom, mert az csak egy kirándulás volt. És én voltam az is, aki azt ígérte, hogy nemsokára újra megy, de aztán szépen fokozatosan tűntem el, úgy koptam ki az életéből, mint ruhából a gyenge folt. Te jó ég, olyan ez az egész, mint a szellemjárás. De mondd, hogy lehet egy szellemet szeretni?

11. JELENET

ORSI *még az előző monológ végén megjelenik, egy oszlophoz támaszkodik könyvvel a kezében.*

VIVI: *pillanatnyi szünet után nagy lendülettel.* Hozzámegyek a Karcsihoz. Csak polgári lesz, semmi feszkó, ne kezdjél izgulni.

ORSI: Azt mondtad, nem akarod elsietni...

VIVI: Már hét hónapja járunk, jól megvagyunk, nem értem, miért kellene várunk.

ORSI: Ti tudjátok, én... örülök nektek, meg sok boldogságot meg minden.

VIVI: Köszí, köszí. Hát igazából eddig még csak te és én tudjuk ezt, de szerintem a Karcsi is benne lesz, simán.

ORSI: Ja, hogy még nem mondtad neki...

VIVI: Biztosan beleegyeznek, nehogy már ne egyezzen bele. És van ez az izé is, ez a törvény a 15 000-rel... Szóval a pénz is elég jól jönne most.

ORSI: Tudod, hogy ha öt éven belül elváltok, vissza kell fizessétek az egészet az államnak?

VIVI: Komolyan? Hát ez valahogy elkerülte a figyelmemet, mikor olvastam a cikket... Na, nem baj. De különben is, mit vészmadárkodsztok itt nekem, nemhogy inkább örülnél!

ORSI: Örülök, na...

VIVI: Tudod te is, hogy beiratkoztam erre a körmös kurzusra, és nem két lejbe kerül.

ORSI: De Vivi, egy házasság nem csak abból áll, hogy a...

VIVI: Jó, jó, tudom, tudom, de meg kell vegyem a cuccokat, UV lámpát, körömépítő géleket, géllakkokat, profi reszelőket, satöbbi, satöbbi. Netről rendelném. És ezek mind pénzbe kerülnek, persze. De tudod, milyen vagyok, ha belekezek valamibe, be is fejezem. Makacs vagyok és törtető. Csak így lehet sikeres az ember az életben.

VIVI el.

12. JELENET

ORSI a földön fekszik hanyatt, olvas, TEKLA átmegy a színen, egy nagy origami madarat reptetve.

ORSI: Honnan jött ez a szomorúság? Nézem az eget, mint a nagy álmodozók, látom is, hogy irgalmatlanul tiszta és kék, és én mégsem érzek semmit, mint a nagy álmodozók, nem érzem át azt a végtelen bölcsességet. Borzasztó kék színe van neki, és milyen furcsa, hogy a boldogságnak, ha madár, akkor annak is kék színe van, és a szomorúságnak is kék színe van, az angol is azt mondja, ha bús, hogy I feel blue... *(felül)*

Röpködnek a nagy, kövér madarak, alig látni őket, olyan kékek, mint az ég, te meg úgy bámulod, mintha maga lennél a John Lennon, és már kurvára bölcs vagy, és ha el is kezded dúdolni, hogy ájm blú, még hozzáteszed, hogy dabadeedabada *(az EIFFEL 65 Blue című számát dúdolja egy darabig)*, vagy valami ilyesmi. *(feláll)*

Azt álmodtam, hogy John Lennon vagyok, és nagy kék madarak köröznék az égen, na, ezt néztem egy darabig, aztán egyszer csak jött valami depressziós hülye, és elkezdte nyomtatni a negatív shiteket. *(az idézett szöveget a mikrofonba)* „Ez egy szar hely, nem történik itt semmi, egyáltalán miért vagy még mindig itt? Mikor mész már el? Sokkal többre vagy te hivatott, neked egy nagyobb, jobb város való. Hiszen látod, hogy elégedetlen vagy. El kell menni a világba, kell érvényesülni, tudod.”

Ha úgy van, hogy elindulok a világba, majd ott leszek. Addig maradok itthon, a városban, ahol nagy, kék madarak köröznék az égen, és ahonnan mindenki csak elmegy, mint a nagy álmodozók.

Kifelé menet összeesik a nyitott könyvvel a kezében.

13. JELENET

ORSI a színpad közepén fekszik, mint egy halott, furcsa pózban. ÁDÁM tőle függetlenül szaval, mintha egy tehetségkutató első rostáján lenne.

ÁDÁM: mondd, Amalia, milyen
volt az, amikor cigarettánkban
vétkesen bágyadt a tűz? vagy
lett volna egyáltalán értelme
újra meggyújtani, át dumálni,
aztán elnyomni? mondd,
szeretsz velem kétnyelven
szeretkezni, mondjuk így:
fuguța fuguța bazmeg
fuguța fuguța bazmeg
lúdtrutty kacsakaka libafos
micțiunea mea pe ficțiunea ta
mennyei lócitrom nicio
relație fără relație tye la
drecu menj a francba hai
sictir mi a fene hai sictir
morții mă-tii anyád kínját
hogyan verném bele a faszom
să-mi bag tăta pula bă mégis
ki a kurva anyádnak képzeled
magad jó a csöcsöd mă-ta kuss.

Felfedezi a fekvő testet, először nézegeti, aztán melléfekszik, átöleli, megpróbál hozzábújni, aztán felpattan. ORSIHOZ, majd hamarosan a közönséghez:

Nehogy azt higgye már, hogy ezek maguktól jönnek. Néztük a Dallast... Jocky Ewing. Régi motorosok. Akasszátok fel a királyokat, szó szerint értette ezt az apostol. Akkor kellett volna lépni, szó szerint érteni. Gerjesztik a feszültséget. Direkt, hogy legyen piacuk. Aztán kilövetik magukat az űrbe. Találtak ők ott valamit, csak nagyon jól titkolják. Az a valami kell nekik, úgyhogy most gyűjtik a pénzt ötven állami perselymalacba. Mióta ez a kurva demokrácia van, azóta erről szól az egész életünk. Hogy késésben vagyunk. Most minden van, csak idő nincs. Most van ez a vonat. Csak hát ez is mindig késik.

ÁDÁM el

14. JELENET

TIBI és ÁGI érkeznek, a fekvő test felett diskurálnak. TIBI a csípőjével jelzi a nagyobb hangsúlyokat, ÁGI az állával.

TIBI: Csak semmi hirtelen mozdulat! Nem lássa? Bomba. Láttam már ilyet. Ez benne a smekkeria. Hogy senki se lássa, mert mindenki sokat látott már ilyent, s hozzászokott a szemé.

ÁGI: Biztosan valaki itten hagyta.

TIBI: Egy magas, kalapos és ballonkabátos férfi. A tévében mindig ők csinálják. Látott erre felé máma délután valami gyanúsat?

ÁGI: Hát a kapitány úr gyanúsán sokat volt bent máma a kis igazgatónőnek az irodájában, oszt nem tudtam rendesen kiporszívózni.

TIBI: Ki kell üríteni a pályaudvart...

ÁGI: Itten egy lélek sincsen rajtunk kívül. Menjünk ki?

TIBI: Nem, nem, nem. Egy személy bent kell maradjon. Egy meg kell tanúnak. A kursz de kálifikárén is aztat tanultuk, hogy a süllyedő hajót utoljára mindig a kapitány kell elhagyja, de ahhoz is kell egy tanú.

ÁGI: Erigyjél mán. Az agyadra ment a sok lövöldözős film. Nem hoz reánk a Jóisten ilyent, becsületes emberek vagyunk mi itten mindannyian.

TIBI: Tudhassa, hogy mindig a kicsit meg a becsületeset bassza az élet először szájba.

ÁGI: Megmondtam mán ezerszer, hogy Emma néni hívó, a templomba járó fülinek nem illik az ilyen szó.

TIBI: Lássa aztat a póznát ott?

ÁGI: Látom hát.

TIBI: Na, ha sokat totojázunk, az Emma néni hívó füle éppen ottan landol majd a tetejibe.

ÁGI: Csináljál, na, valamit.

TIBI: Kinyitom.

ÁGI: S ha felrobbanunk?

TIBI: Akkor még az Oncsára is jut belőlünk egy-két cafat.

ÁGI: Hagyjad inkább, ne nyúljál hozzá. Ne is nézzél reá.

TIBI: Attól még ott lesz. Kinyitom. Azért egy imát mondjon mán el.

ÁGI: Édes Jézuskám, fenn ottan az egekben, ki szelíden reánk nézel a kegyelmes Szűz Mária öléből...

TIBI: ...add, hogy ne loccsanjunk nagyon. Ámen.

15. JELENET

Ismét megjelenik TEKLA a madárral, illetve VIVI és ÁDÁM is érkeznek, mindenki a kicsavarodott testet nézi.

ÁDÁM: Milyen furcsa sorsközösség. Az vagyunk. Véd- és dacszövetség. A szolidaritás átmeneti intézménye. A számkivetettek. *(a közönséghez fordul)* Az a férfi... bal szeme körül ott az az anyajegy olyan, mint egy csillag. Az a lány ott olyan, mint a lány, akivel minden reggel találkozom a parkban. Hová mehet? – sokszor megkérdezném tőle. Vannak azok az otthonos arcok, akik úgy néznek ki, mint valaki, akit otthonról ismerünk. Akármerre nézek, mindenhol a saját és a mások idegenségével nézek szembe. De tudom, hogy ebben a véd- és dacszövetségben minden szem sarkában van egy cinkos összenézés-féleség, egy fény, mint egy advent. A legalapvetőbb közösség, ami ember és ember között teremthető ebben az olajszagú, mozdonyfütyös jászolban.

16. JELENET

Mindenki visszahúzódik az eredeti rejtekébe, onnan beszél. Közben TEKLA lassan a mikrofonállványhoz röpteti a madarat, és ott leteszi a földre. A fény lassan visszavált a kezdeti kék derengésbe, végül már csak az elhagyott mikrofonállvány és a madár látszanak.

VIVI: Érték vagyok itthon, a téglá a falban, egy random X-faktoros ritmus a dalban,

TIBI: a ceruzában a bél, a késen az él, egy hiper-szuperül elfuserált életben a cél.

ÁGI: Talpig bőrben az ismeretlenbe tartok, elmondok mindent, amit akartok.

ORSI: Én nem félek, de anyám fél, ezért lila és sárga a vér, mert nem olvad össze, hanem el van választva, így lépek egy kis faluból egy vadi új századba.

ÁDÁM: Századbarát vagyok, és ez a század egy város, amely struktúrája csöppet sem szabályos.

TIBI: Ha a csapat játszik Adj, király, katonát! – lehet, nem kapok ma este vacsorát,

ÁGI: ha kiállítanak, lehet, megtapsolnak, vagy lánckerékkel a földbe taposnak,

TIBI: Lehet, senki leszek, vagy egy ceruzahegyszív, vagy a világ cirkuszában egy hóbortos rendező.

ORSI: Ami itt, az itthon, de ami ott...

TÖBBIEK: ...az otthon?

ORSI: Ha elmegyek, otthon leszek, ha maradok...?

SZILÁGYI ALADÁR

„A képek is elavulnak, de új viszonyba helyezhetők”

Párbeszédben Czakó Zsolt művészetéről

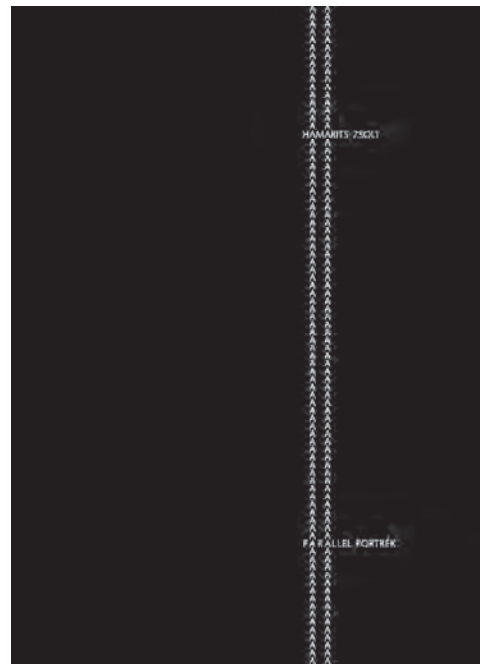
Művészet

Lapszámunk képzőművésze, Czakó Zsolt vizuális nyelvi kísérleteiben a képalkotás különböző területei a kölcsönhatásuk révén termékenyítően erősítik egymást. A *Budapest Galéria* termeiben szeptember 9. és október 9. között tartott kiállításának beharangozója szerint „vizuális nyelvi alapokból építkező látásmódja, amelyben a ritmust, a téri viszonyokat, minőségeket, struktúrák és rendszerek kapcsolatait vizsgálja, elősegíti saját eszköztárának, vizuális szókincsének artikulálását”. Munkásságát párbeszéd, beszélgetés formájában prezentáljuk.

Utánad kutakodva, az Elprojekt.hu honlapjára feltett curriculumod fölött olvastam Rólad: grafikával, tipográfiával és fotóval foglalkozik, boldogan él. Megosztanád velünk részletesebben ennek az ars poeticával felérő, nagyon puritán mondatnak a valóságtartalmát?

A fotográfia felől érkeztem a képek világába, a betűkbe csak később szerettem bele. Azóta a kettő együtt van bennem, azok a munkák kedvesek különösen a számomra, ahol a kettőről együtt gondolkodhatom. A könyvek tervezése különösen izgalmas számomra, ezek közül jó néhány magánkiadásban avagy kicsi kiadóknak készült. Sokszor teljesen szabad kezet kaptam, hogy a könyvtárgy egészéről mint olvasás-élményről gondolkodhassak, kísérletezhessek. Egy kollégám, miután végignézte a munkáimat, meglepődött, hogy mennyi mindent nem ismert, ugyanis a boltban ezek közül a könyvek és albumok közül jó pár egyáltalán nem kapható. *Titkos könyvtervező vagyok* – vettem oda neki –, de engem is meglepett, hogy még a díjazott könyveim (így az elmúlt években két fotográfiai témájú könyv, a pécsi *Focus csoport* albuma és Hamarits Zsolt *Parallel portrék* című könyve) sem kaphatók. Az egyik, szívemhez közelálló

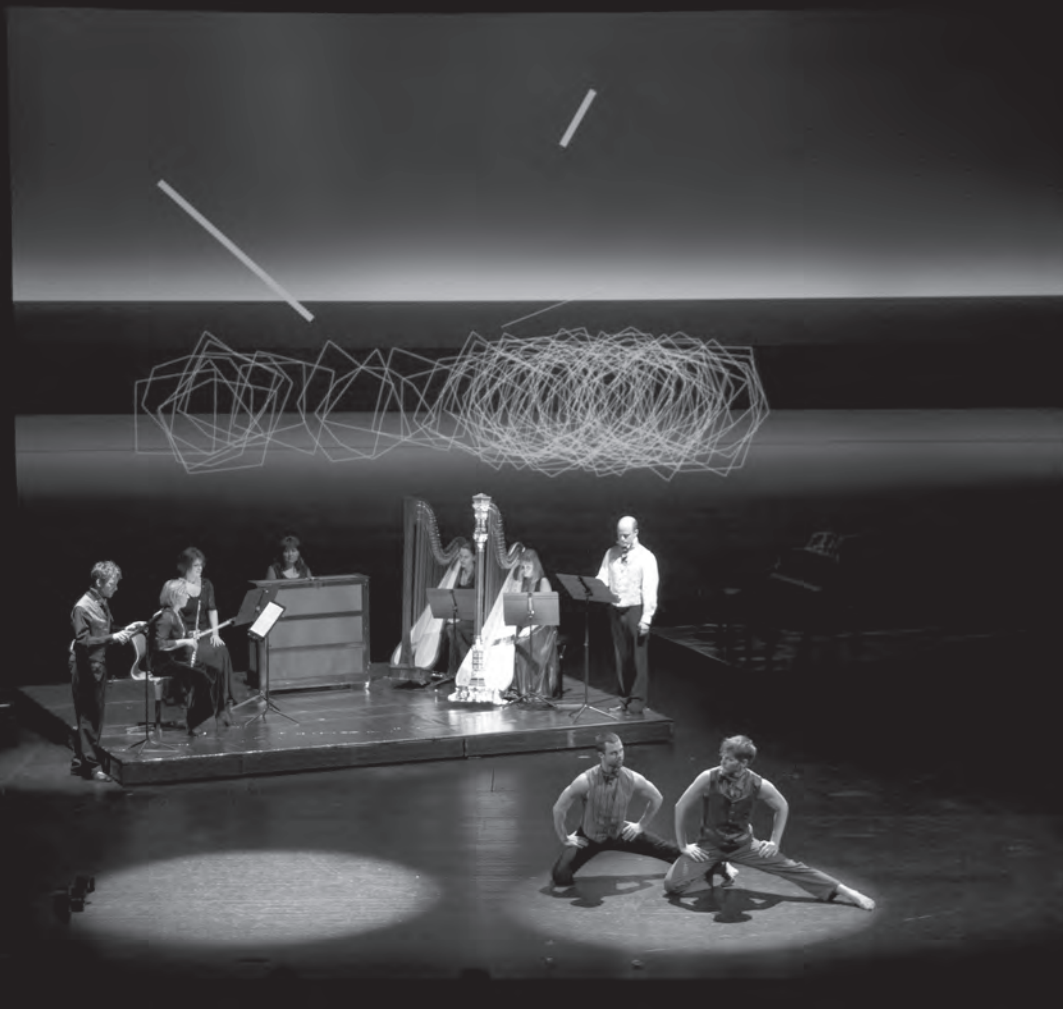
CZAKÓ ZSOLT (1965, Pécs) tipográfus, alkalmazott grafikus. Meghatározó volt számára az Apagyai Mária és Lantos Ferenc által képviselt művészeti szemlélet. A szeriális arculattervezés minden területén tevékenykedik kisnyomtatványtól a televíziós spotokig, inzertekig. Az új szemléletű alkalmazott grafika népszerűsítése érdekében számottevő szervezőmunkát fejt ki.

munkám Zelk Zoltán *Sirály* című verséből készült 15 évvel ezelőtt, az özvegy, Sinka Erzsébet kiadásában, Orbán György bibliofil barátom közbenjárásával. Most az 1956-os forradalom 60. évfordulójára a Bakáts téri templomban Gyuri felkérésére egy egynapos virrasztásra animációt készítettem belőle. A könyvben, csakúgy, mint a filmen, betűk és képek „versszakai” egy képzeletbeli vörös horizont alá és fölé helyezkednek, a fájdalomküszöb körül lebegnek. Visszatérve a kérdésedre, annak utolsó mondatára, hogy miért van az egysoros CV-ben benne az, hogy „boldogan él”?

Egy alkotónak két dolog tud örömet okozni: az első, amikor a gondolat megszületik, majd később formát kap, tehát amikor végigmegy az úton, az alkotás folyamatán. A másik pedig, amikor ezeket a munkákat publikussá teszi: kiállítja, bemutatja, megjelenik. Engem az első erőteljesebben izgat, az okozza a nagyobb örömet. De úgy adódott, hogy ebben az évben a Múcsarnokban is megjelent pár munkám, önálló kiállításom is volt a Budapest Galériában, és ahogyan említettem, az '56-os megemlékezések részeként éppen a napokban egy templomtérben hozhattam létre egy installációt. Hatalmas roncsolt vasakat, összepréselt katonai csajkákat, kulacsokat vittünk be az Ybl-épületbe, ami kapcsán erős jelentésmódosuláson mentek át, s mellette több ezer ember nevét, az áldozatokét, vetítettük korabeli filmek, illetve a már említett *Sirály* című animáció kíséretében a templom nyers

falára. Ilyen esetekben a létrehozás és a megmutatás nagyon közel van egymáshoz. Az ilyen erős élmények nagyon fontosak számomra.

Folyóiratunk olvasói legutóbb a Várad 2016/5. számában találkozhattak a neveddel, amikor Határtalan és/vagy végtelen címmel a Nemzeti Szalon nagy fotóművészeti seregszemléjéről írtunk. A Képek és pixelek kollektív tárlaton a Vocabula Cadunt monumentális térinstallációval voltál jelen. Hogy „a szavak elkopnak”, Arisztotelész óta tudjuk, Samuel Beckett is újraigazolta ezt. Gondolom, nem belemagyarázás, hogy a tipográfus, a

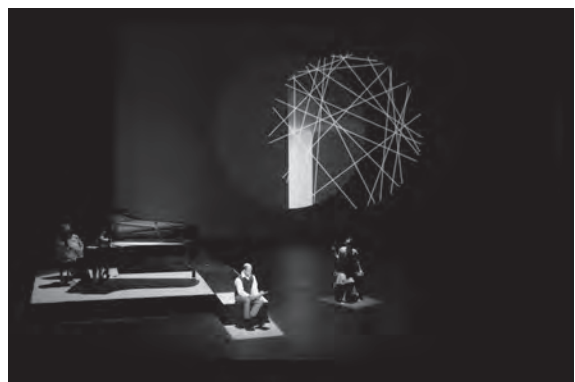
könyvtervező Czakó Zsolt a kódexművész illuminátorok lelkületével viszonyult ehhez a témához?

Most két külön dologra is utalsz. Elsőként az *Illuminációk* című, könyv tematikájú 2015-ös múcsarnokbeli kiállításra, amely a Fény éve részeként jelent meg, a *Vocabula Cadunt* pedig egy 2016-os installációm. Mindkettőnél az foglalkoztatott,

Részletek a Debussy élete hat tételben című előadásból, MŰPA, 2012–2013

hogy ma mit jelent a hagyományos értelemben vett olvasás. Nem csak a betűkbe zárt jelentésekre, hanem a képek olvasására is gondolok. Újra kell fogalmazni az ember és a könyv viszonyát, ma máshogyan kell felépülni egy könyvnek dramaturgiai értelemben is, az íróknak is máshogyan szükséges fogalmazniuk, és a képszerkesztőnek, könyvtervezőnek is egész máshogyan kell dolgoznia, mert ma más a befogadás, mint volt ötven vagy akár tíz évvel ezelőtt. Mára meghatározó mértékben változott meg a képekhez való viszonyunk: ez részben mennyiségi kérdés is, miközben nagyon felkészületlenek az emberek a képek befogadásával kapcsolatban. Nem tanítják meg őket látni, képeket olvasni. A látás csak úgy, tulajdonképpen magától alakul, de nem edukáljuk a szemet, az agyat. Ez a mai világban komoly kérdéseket vet fel. Példaként említeném a Művészetek Palotájában évek óta futó *Literárium* sorozatot, avagy egy másik, a *Debussy élete hat tételben* című színpadi sorozatot. Ezeken az esteken Novák Eszter rendező és Zeke Edit díszlettervező olyan előadásokat képzelt el, amelyekben színpadi jelenségek, felolvasások, zenedarabok és elméleti írások együtt jelennek meg, tehát ehhez a heterogén anyaghoz szerettek volna olyan vizuális közeget, amely egyfelől segít egyben tartani a műsor egészét, másfelől segíti az erős látványokhoz szokott nézőt a mű befogadásában. Sokáig foglalkoztattott, hogy miként lehet olyan látványt készíteni, amely nem vonja el a néző figyelmét a színpadon ülő beszélgető partnerekről, így Eszterházy Péterről, Nádas Péterről, Kertész Imréről avagy Parti Nagy Lajosról, nem illusztrálja azt, ami a színpadon történik, ugyanakkor mégsem alárendelt a kép, hanem nagyon is koncentrált jelenlét. Balogh Balázssal sokáig kísérleteztünk, mert az ilyen estekben ráadásul sok a spontán elem, a beszélgetések egy része ott alakul a helyszínen. Arra jutottunk, hogy minden műfaj a saját nyelvén szóljon meg, és azt mondja el, amit azon a nyelven el lehet. Legyen az szöveg, zene, avagy kép. Színháznyelvi kísérletként gondolok rá. Nagyon lassan változó képi közeget alakítottunk ki, amely egy lassú folyamatként értelmezhető, az önálló képállapotok érzeteket mutatnak, vizualizálnak. *Vocabula Cadunt* – a szavak elavulnak? A képek is. De új viszonyba helyezhetők. Engem a konstrukciók létrehozása érdekel, több elem kapcsolatát, viszonyát vizsgálom. Teljesen mindegy, hogy ez egy könyvlelapon, a vásznon, avagy egy templomtérben jelenik meg.

Részletek a Debussy élete hat tételben című előadásból, MŰPA, 2012–2013

Vizuális experimentumaidban a tipográfia, a grafika és az animáció jegyben jár. A betűművesség lehetőségei manapság szinte korlátlanok, hiszen túlléptek a kétdimenziós képkalkotáson, a betűk dinamikája közvetlen a primer tartalmakat gazdagítja. A Te eredeti megfogalmazásodat hasznosítva: a korszerű betűtervezés »retinajutalmat« kínál(hat) a néző/olvasó számára. Lehet-e reménységünk arra, hogy az efféle, gazdagabb üzenetet hordozó, a könyvtárgy egyediségén is túllépő dekorativitás a Gutenberg-galaxis újraéledését, továbbélését biztosíthatja?

Azt gondolom, hogy erre a kérdésre a korábbiakban már válaszoltam. A világ változik, benne a képek is, a befogadás is, a technológia is. Ezek összefüggenek, és új helyzeteket teremtenek. Ezeket a viszonyokat szükséges értelmezni és újrafogalmazni akár az alapkérdéseket is. Mit jelent ma könyvet olvasni? Mit jelent ma a kép? Általános válaszom nincsen, próbálok nyitott lenni, figyelni és jól kérdezni.

Szeptember 9. és október 9. között volt látogatható a Budapest Galériában A fehértől a feketén át a fehérig / Fotó, videó, intermédia, installáció című reprezentatív kiállításod. Egy méltatód szerint „Czakó Zsolt vizuális nyelvi kísérleteiben a képalakítás különböző területei sohasem különülnek el, hanem kölcsönhatásuk termékenyítően erősíti egymást”. Gondolom, kellő önismerettel rendelkezel ahhoz, hogy egy kívülálló objektivitásával válaszolj: melyek azok a sajátos, „czakói” eszközök, megoldások, szemléleti jegyek, amelyek akár egy szimpla kiadványtervtől egy tévéarculat-elemen keresztül egy operaelőadás mozgóképtervegig nyomon követhetők, amelyek megkülönböztetik munkáidat a többi multimédiás designer alkotásaitól?

Számomra kép van. Ez egy abszolútum. Nem teszek különbséget autonóm kép és tervezőgrafika közt. Szegény kép nem tudja, hogy belőle egy darab van és ő műalkotás, avagy több ezer készül belőle és könyvborító avagy plakát. Az arany-metszés vagy más kompozíciós elvek ugyanúgy vonatkoznak mindkettőre. A kategóriákat a kereskedelem és a kommunikációs iparágak hozták létre, sajnálatosan ez visszahat nemcsak a képek árára, de az alkotók presztízsére is. A kiállításokban olyan alkotások, képi gondolatok, vizuális kísérletek jelentek meg, amelyeket egyes esetekben felhasználtam egy animáció egyik fázisképeként, színpadképként, egy

*Enteriőr-részlet a Fehértől a feketén át a fehérig című önálló kiállításból, Budapest Galéria, 2016
(fotó: Rosta József)*

*Pécs2010 vizuális
arculatának részletei,
2005–2008*

Ő HÁVÓLÓ VÁROS. SZARAS.
HA KÉRDEZNEK, NEM TUDNÁM, HOGY MILYEN VAGY.
NEKEM A VÁROS MINDÖRÖKRE.

cég arculatában avagy autonóm képként. Számomra nincs különbség kép és kép között.

„A képekkel, vizuális nyelvvel való kísérletezés, a műfajok és művészeti ágak közötti átlépés érdekel a legjobban” – vallottad valahol. Nemde, az Általad és Somogyi Krisztina vizuális intelligencia kutató által alapított Articsók Stúdió éppen ezt a kérdéskört hivatott szolgálni – mások bevonásával is?

Az elmúlt húsz év során az Articsók Stúdió sokféle munkával találkozott, különböző szerepekben volt, bár többnyire a kulturális identitás létrehozása területén dolgoztunk. Kicsi stúdió vagyunk, de hatalmas projekteket is vittünk. Ilyenkor társművészeket és egyéb szakmák területéről hívunk be olyan kollégákat, akiknek a szemléletében a kísérletezésre, a konceptuális gondolkodásra való nyitottság megvan. Párbeszéd alapú a gondolkodásunk, így azok a munkák voltak igazán sikeresek, ahol a megbízó is így gondolt ránk, azaz magát a feladatot is ezáltal újra lehetett értelmezni.

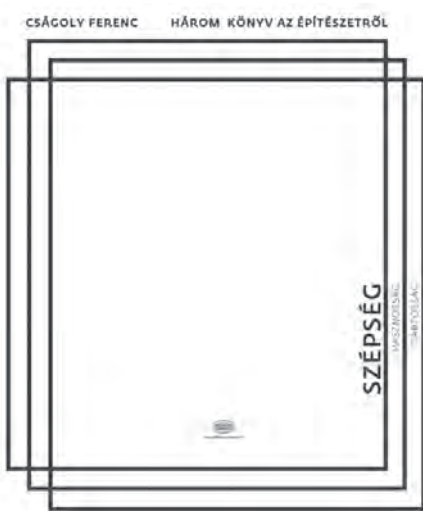

Ténymegállapításként közlöm olvasóinkkal: Czákó Zsolt immár évtizedek óta a világ vizuális alkotóinak élvonalába tartozik. Minden ismertsége és elismertsége mellett, pályafutása során a kudarcok sem kerültek el. Engedelmeddel rákérdezek: hogyan is volt az, hogy éppen Pécsen, szívbeli városodban, ahol a legnagyobb szabású projekt, az Európa Kulturális Fővárosa program arculattervezője voltál, háromesztendei munka után lemondtal az együttműködésről a szervezőkkel?

Érdekes, hogy kudarcként említéd a pécsi példát. Bennem nem így maradt meg, annak ellenére, hogy valóban ott hagytam a folyamatot, és nem én fejeztem be azt. Pécsiként nagyon fontos volt számomra, hogy a város új lehetőséget kapott az Európai Kulturális Főváros rendezvénytől. Értelmiségieknek egy nem is szűk csoportja gondolkodott azon, hogy miként lehetne ezzel a lehetőséggel úgy élni, hogy az valóban elősegítse a város fejlődését. Nem recepteket, kereskedelmi logikákat és politikai érdekeket tartottunk szem előtt, hanem az volt a kérdés számunkra, hogy a kultúra és a kulturális iparágak hogyan tudnak új életet hozni egy olyan városba, ahol ennek amúgy gazdag múltja van. Többen csalódtunk, amikor pár év sikeres és lendületes előkészítés után más logikák kezdtek érvényesülni. A folyamatot működtető szervezet és a pályázatot megnyerő értelmiségiek között egyre nagyobb volt a távolság. Már nem tudtam egyetérteni azzal, ami történt. Addig csináltam, amíg hittem benne. És akkor hagytam ott, amikor megrendült a bizalmam. Én így nem kudarcként gondolok a kilépésemre, hanem egy jó döntésként értékelem azt.

A laikus számára követhetetlen, hogy mi minden változik, újul meg a tipográfia, az infografika, a fotográfia, a mozgókép kísérleti módon való alkalmazása, a számítástechnika, egyáltalán: a szoftverek fejlesztése terén. Czákó Zsolt ezeket a technikákat alkalmazó alkotóként és egyetemi oktatóként is, egyaránt benne van ennek a világnak „a sűrűjében”. Hogyan tovább, milyen lehetőségeket látsz a közeljövőben erre nézvést?

Az egyetemeken való jelenlét azért is izgalmas, mert így színészekkel, képzőművészekkel és designerekkel beszélgetek folyamatosan arról, hogy a kép, a látvány és általában a világ változása számunkra mit jelent. A trendeknek, divatoknak, az újdonságnak önmagukban nincsen fontos-

Három könyv az építészetéről című sorozat, Akadémiai Kiadó, 2013

*A Magyarok a Bauhausban című
kiállítás arculata és katalógusa,
2010*

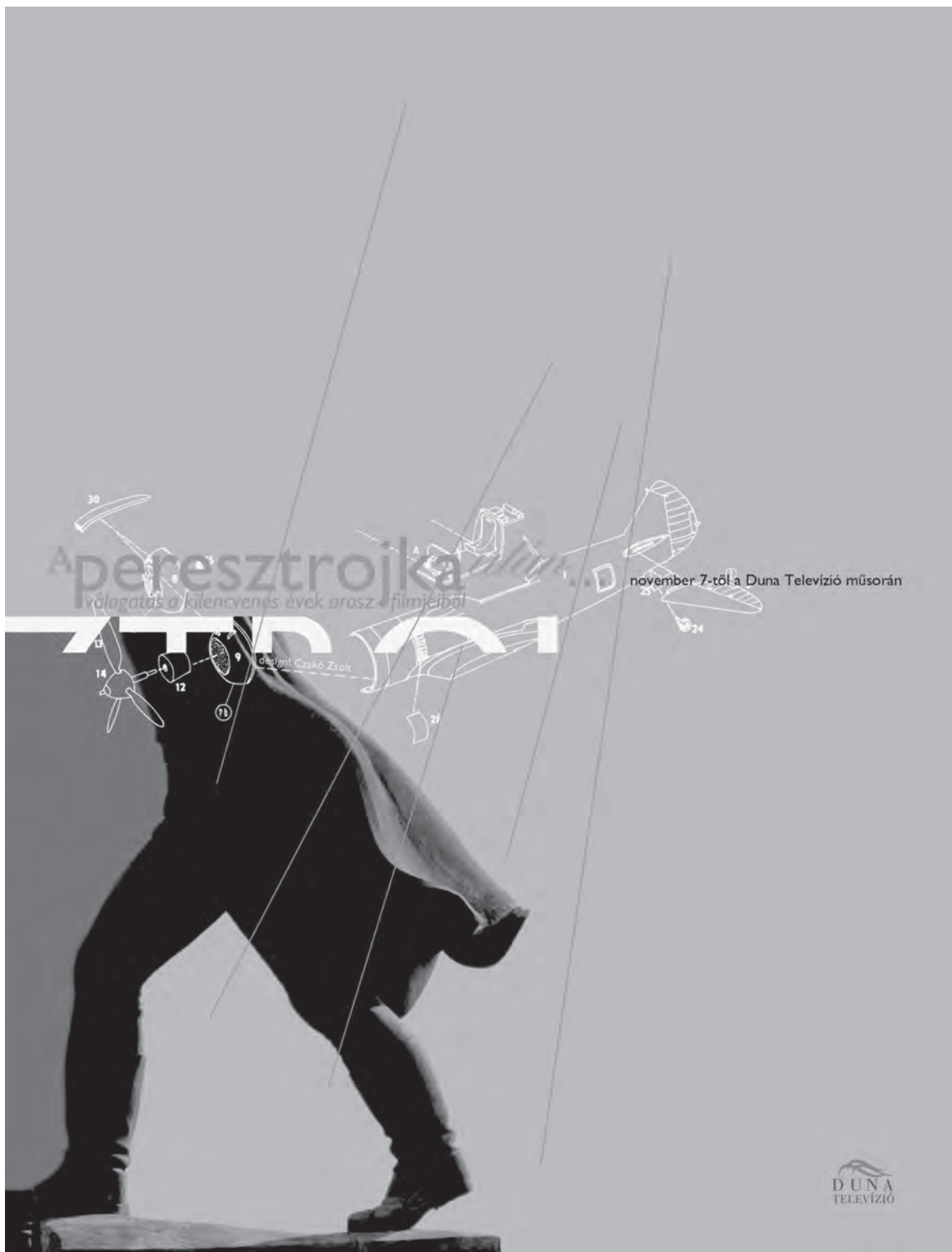
ságuk, engem nem is érdekelnek. Figyelem őket, mert ez is a világ része, de figyelmen kívül is hagyom őket. Nyitott szemmel járok. Ennyi.

Engedelmeddel, ezeket a – talán bonyolultultra sikeredett – felvételeimet hadd zárjam egy igen egyszerű kérdéssel. 1994-ben látott napvilágot a Rövidülni kezdett, üvegtokos Somogyi Krisztina novellájából. Mi az, hogy „üvegtokos”?

Krisztina érzékeny novellája az álom és az ébrenlét határán mozog, így szerettem volna, ha már az első találkozás a tartalommal nem hagyományos. Így került e novellából készült könyv egy üvegtokba. A törekenység nem csak anyagra érthető. És a taktilis élmény, ahogy egy üveghez viszonyulunk, megfognak, majd kicsúsztatjuk belőle a könyvet, nos, ez a felvezető mozdulatsor elengedhetetlen a későbbi olvasás élményének teljességéhez.

A BALTEX HOME
arculatának installációja

A Duna Televízió filmsorozatának
grafikája a Filmvilág című
lapban jelent meg

*A Duna Televízió filmsorozatainak
promóciói a Filmvilág című
lapban jelentek meg*

Satyajit Ray

u j

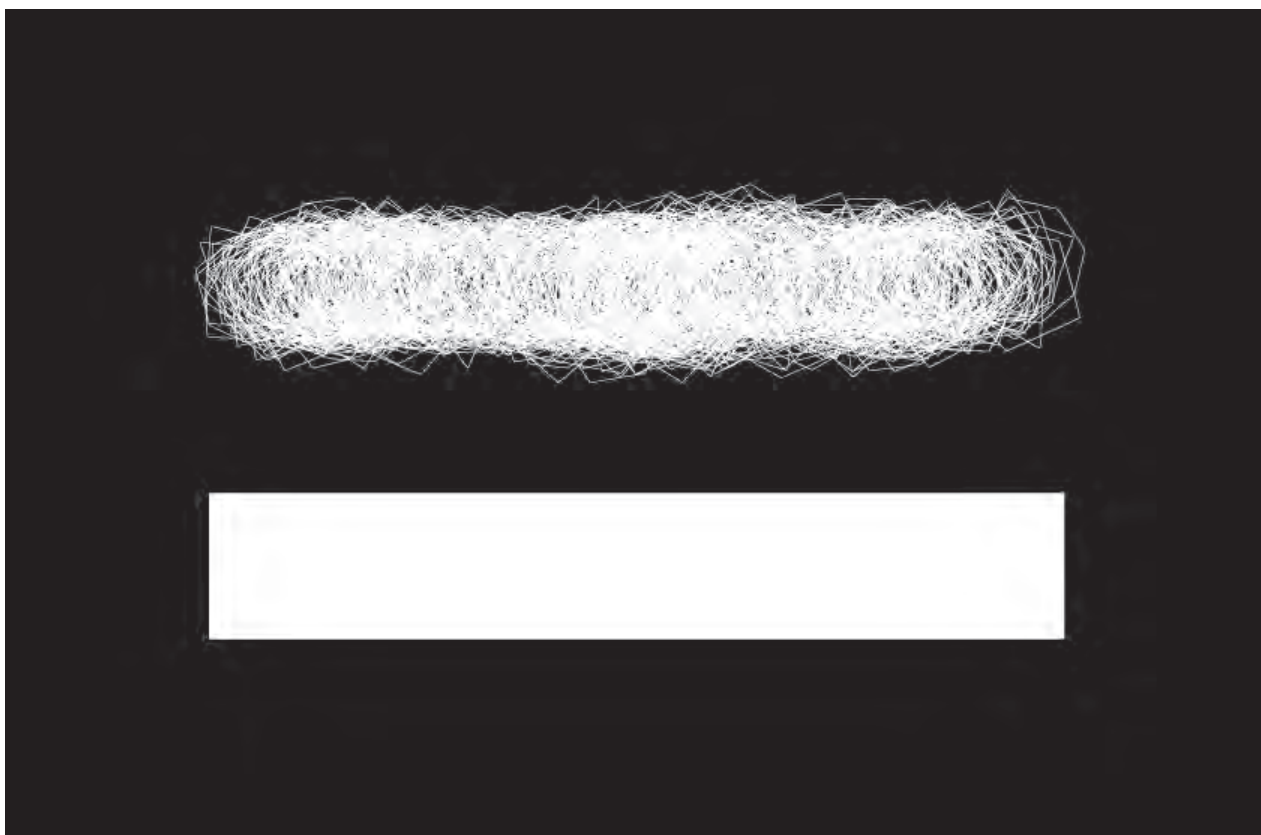
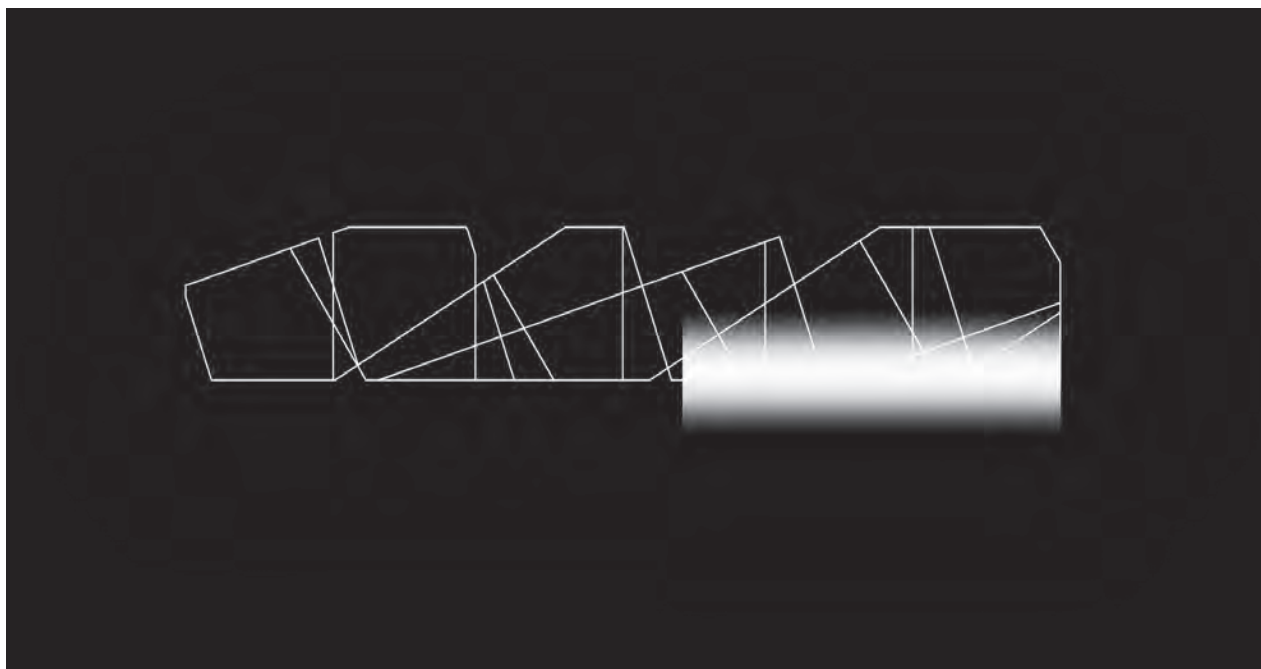
t r i l ó g i á j a

t r i l ó g i á j a

Pather Panchali

Aparajitó

Apur Sansar

*Részletek a Debussy élete hat
tételben című előadásból, MŰPA,
2012–2013*

*A Duna Televízió filmsorozatainak
promóciói a Filmvilág című
lapban jelentek meg*

CoMPoS – irodalom, zene, tánc, képzőművészet egyben

Irodalom

Fontos és talán egyedülálló kísérletben vehettek részt október végén a Várad folyóirat Élő Várad Műhelyének szerzői a Nagyvárad Táncgyűttes szervezte Infinite Dance Fesztivál keretében a Darvas – La Roche-házban: a költő saját verseit citálja, a zenész zenél, a táncos mozog, a képzőművész alkot, hol egymással párhuzamosan, hol egymást inspirálva, hívogatva, összefonódva. Dimény Levente, a Nagyvárad Táncgyűttes vezetője a ComponoMusicaPoemSaltato nevet adta az eseménynek.

Téma – a fesztivál karakterének megfelelően – a mozgás, a lendület. Az már csak a helyszínen derül ki, a kísérlet eredményeként, hogy mozdulni (szóban, tettben, ecsetvonásban) azonos térben (legyen ez egy szalon, egy város, vagy akár az univerzum) csak egymás felé vagy egymástól távolodva lehet. Azonos térben jelen levő emberek csak egymás viszonylatában tudnak mozdulni (megszólalni, megnyilvánulni), sőt állni és hallgatni is.

Attól kezdve, hogy jelen vagyunk egymás életében, közünk van egymáshoz.

Költők: Jock Evelin, Kemenes Henriette, Ozsváth Zsuzsa, Mihók Tamás

Zene: Dombi Dávid

Zongora: Dombi Dávid

Táncművészek: Andreea Belu, Bogya Bonni

Képzőművészek: Cristina Breteanu, Sütő Fanni, Csathó Töhötöm Csongor Károly

JOCK EVELIN

Ütés

Tíz pohár.
Tíz ütés.
Tíz ütés.
Tíz pohár.
Találkozunk
tíz után
tegnap.

Megszülték.
Él.
Megölik?
Fél.
Miért fél?
Hogy ha kettévágják
nem lesz egész – azér'
csak két fél,
fél kettő,
az tíz után van
éjjel.

Ma megfogadtam,
hogy betartom,
de már tegnap
betartottam
a kezem a csap alá.

Tíz ütés
Temetés
Tíz út, és
tekerés
Vissza a szalagon
be egy börtönbe:

Nézd meg a filmet,
Amit vetítenek előtted,
rólad, neked, miattad, magadnak,
ha ezt állítod – meghaltál! Kellek még alanynak?

Állítom, hogy egy határozott jelzője van ennek az alanynak... Mozgatható.
Ezzel mindent elmondtam,
minden apró részletet,
minden részt,
mondatrészt
felsoroltam.

Ha ütsz, az ütemet ütöd hevesen.
Te csak ritmikailag vagy gyilkos,
nem rendesen.
Bánt, hogy téged nem bánt, hogy a bánt nem ölték meg.
Tudod,
a Bánkot,
azt.

A rossz győz
A jó győz.
Aki meghal,
az győz vagy nem győz?
Nem győzöm faggatni,
halni vagy nem halni?

Az őrző kiad,
A védő támad.
A szinonimák ellentétben állnak.
Az élet nem ugyanaz,
Nincsen hasonlóság.
Nincsen a szélsőhöz hasonló sáv.

Ami szép, az nem esztétikus,
Aki boldog, az nem eufórikus,
Ami állat, az nem ember,
Ami ember az nem... de.

MIHÓK TAMÁS

csőre töltött boldogság

*boldogok kik elvesztik a fonalat
a costume department-ben
és offolják a wirelesst
mert övük az
utolsó szem popcorn
téged nézve [szeretkezés közben
gyurgyalag vagy
szatén masni
az élők pőreségén
nézd a tökéletlenül
eljátszott pillanatok a távolságok
spontán rendezésében [az utolsó szem popcorn
a legsósabb benne embrionális létünk levital
kispadon ülő jövők szinkópák
felhúzott kézifékkal
hogyan borítottad be csempével
érzőszerveimet [no shave
november vs. no sex december
hoggy rendezkedünk be ismét
steril teázói felállásunkban
egyik kéz a szalvétán másik
a csésze fülét csipdesi
milyen aléltsággal kitömött
csodás élőlényekké váltunk
nyelvünk nonverbális beszéde
új fátyolos hermeneutikák felé nyit
hányan esnek majd el a sorok közt
és hányan térnek haza [a boldogság
csőre töltve de mik
ezek a hangok*

Fordította **KEMENES HENRIETTE**

tercjáték

a fene vigye a vonaglásokat.
a birtoklás és a lét közül a szerelmekbe bakanccsal kell belépni.
a padlón x-ben nyögnek a lepedők
pont 5 perc múlva zár a kiállítás.
és most hogy megkérdezted válaszolok
a partok egyformák. vizek
hajtogatták. a vers a megoldások legkisebb gyermeke tercjáték.
ez is cacohárom. egy kósza nyíl
a google mapen. minden fényecske egy megafonból kivágódó terrorista.
két sótartó-kebled közül a borsot választom. és az oltáron zöngétlenül
tagadom meg magam. hazárdunk bürokratikus. a megfelelő helyen (keresztül)
jöttünk világra.
egy fakó isten elvesztett szava az élet
és ha belegondolsz minden így kezdődik egy
medúzát teszel a desktopra és az ellentétes lejtőn
való lehengergőzést figyeled. pára és hús közt vergődész. azt mondog
a köztünk lévő távolság a kémia határait súrolja ahogy
a vákuummal kiürített két literes bürger palack.
két üres söröspalack egy teliért cserébe énekli dan
világi hangon.
ma kegyetlenül éget a nap. a pupillád zamatos igékbe harap
leviük facsart-zöld. totál csőd.

Fordította **KEMENES HENRIETTE**

mit mondhatnék még

*elképelem a hangvilla frekvenciáját a köztünk lévő távolság
két hihetetlen és egymásnak ellentmondó történet összege nyelvvizsgád
a két történet az e' a jelzettek akik szövetséges idegsejtek módjára sétálnak
vagy inkább két egymásnak dőlt szomorú részeg a kihalt olajszagú utcán
felborított esernyőkben hever a gabonakorpa a cigánylányok kinn csörömpölnek
jóbedeszázott hangokra vigyázoka mosdóban egyedül felérhetetlen magasságokat
gyömszölök a kagylóba a csempe mintája messzi vonásaidat idézi
itt a hold festőállványon ül és isten arra kér hogy köpjek
a melléknevekre tested akár a friss joghurt
akár az emésztés egyik vagonból a másikba rohangálsz én pedig
egy rokonszenves baktérium vagyok mit mondhatnék még
fekete szobalányunkról a történelemről.*

Fordította **KEMENES HENRIETTE**

OZSVÁTH ZSUZSA

tréning

*csak a túl közel múlt zavar
igazaga-zigazaga-zán
te voltál benne a csavar
kila-za-za-ziza-zi-tottál
(szét is estem)*

de minden oké,

*nincsenek nálam éles tárgyak,
mióta bábszínházban dolgozom.
és amikor volt, akkor meg csak
a nyelvemet sikerült felvágnom.
igazaga-zigazaga-nyissz
azóta szi-szi-sziszegék: szissz*

(átkötés)

*A-
sszociációs tréninggatyá.
Botránygépészet. Polifika.
Mechanikus parancs. Búsleves.
Dunakanyaró. Pesti vese.
Heccharisnya.
Á, hagyjuk, lópassz.
(átkötés vége)*

*én nem akarok megmenteni semmit,
ami nem mozog.
ami nem mozog,
az nehéz, én pedig gyenge vagyok.
de agyban erős.
például egy kezemen meg tudom számolni,
a fekvényomáshoz hány ember kell:
kettő.
vagyis prímszám.
veled osztozható vagyok.
(Egykettedes ütem jó lesz?)*

Egy-két-egy-két-há, tudtam, hogy ez lesz.

Kuss

*Ssssssupp.
Csend és hulla-
Hopp, karika, hopp
Egyszer kopp,
Máskor hopp-á.*

*Neked kuss
az élet huss,
hogy elkuss-
oltat-a
statikuss-ág.*

*Mit nem ér-
Te mit nem ér-
Tesz, amit nem
Tesz érte,
Az nem ér, te!*

*Nem ér, nem, te, nem te, nem értem, teérted, nem, nem ér, még mit nem,
még mit nem, még, még még, mit nem!*

Nem ér

pénzt, vagy életet

(még mit nem!)

Úgy etet, mintha az anyja lennék

Óv és szeret, ó, szeret a néni

Ó, szeret, óvszeret a néninek

Óvszeret a bácsinak

(még mit nem!)

Én nem leszek, te nem is vagy

Én nem vagyok, te ne legyél.

(még mit nem!)

Színpadi kuss vagyok.

(még mit nem!)

Statikuss vagyok.

(még mit nem!)

Stá tuskó vagyok.

(még mit nem!)

Dinamikuss vagyok.

(még mit nem!)

Ritmikuss vagyok.

Szün-szün-

*Álmomban egy nagy kifli voltam, vajat kentek a fülem mögé, aztán belém
haraptak, de nem fáj, puha voltam és omlós, a töltelékem pedig édes,
krémes. Aznap éjjel megtanultam, hogy mozogni kell, hogy az életnek ez az
egyetlen változata van, amit mozogva csinálsz végig, és ha megállsz, veled
pihen az élet is. Én kifli vagyok, mondtam, hogy mozoghat egy kifli, de a
kérdést visszaszívtam, mikor az első harapás lekanyarította a csücskömet,
és morzsákat szórtam, és falatonként mozogtam bele az életbe. Most nincsen
más, csak ez van, ez a meg-nem-állás, és várom, mikor fogyasztanak el
teljesen.*

Szün-szün-

Ha feltámadok, azt jelenti: kiköptek.

Szün-szün-

KEMENES HENRIETTE

Háromszáz nyúl

Vadnyulakat ígértél a rohanó rétre
de a vonat ujjlenyomatos
ablakán kifelé bámulva,
most mégsem találok egyet sem.
Ez a belső zakatolás nyomja el
a világot, talán, a kattogás,
mint mosógépben a fémcipzár,
mint fogamhoz verődő apró kavics,
mint hevesen lüktető halánték,
mint szélben kifordult ernyő,
mint hirtelen padlófék a pirosnál,
mint a becsapott ajtóba
szorult örök remegés,
mint a túlérett nyár pihés tarkóján
lecsorduló, csiklandozó szirup.
Kigyúltak arcunk fényreklámjai s
mi büszkén hirdettük tányérjaink
vakító csillogását, miközben
kiálló bordáink fehérlő fokain,
már a csönd kúszott fölfelé.
Indás ujjait tudónk köré fonva
diktált újabb, fojtogató iramot.
Az utolsó légszomj terel majd rá a
helyes útra s ott szaladni fogsz.
Szaladni, mint háromszáz nyúl a réten.
A légszomj, mely melléd kuporodik
az ágyban, dúdolászva cigarettára gyújt,
s a parázsló csikket
párnádon
felejtí.

Üvegmadár

*A kert végében elmosódott üvegház.
Falai közt fűszeres növények üdülnek.
Mégsem ház ez, kelepce, minek egyetlen rabja
vergődik megvadulva, nem sejtve, hogy
miért lett rá mérve ez a szörnyű büntetés.
Odabenn remeg a pára, megtelik tüdő,
pumpál szíu, cERNányi inak parányi
izmokat feszítenek, s a vaskagylóban,
kifordulva fekszik a nyugalom.
Lassan, kimérten bontja szárnyait,
esküszöm, kitárt tenyeremnél nem lehet
nagyobb ez a pelyhes szürkeség.
Egyszerre csapkodni kezd, karom kapar,
toll száll és szakad, koppan az üveg,
pedig ott a kert, a fészek, a faág,
s nem érti, neki része ebből többé
miért nem lehet. – Távol a közel.
A nedves üvegfalon angyalforma
ábrákat rajzoltak puha szárnyai,
tízet és százat és ezret és reszket,
csak reszket egyedül a vizes csendben.
Mandula-csőréből tátva csöppen
egy csepp vér a zöld levélre, s a
majoranna kileheli gyászos illatát.*

2016. október 24.

SALL LÁSZLÓ

Nem üzenet, remény van

A Resti a néma Dionüszoszról – zenés menni-maradni kében című drámaprojektről

Kritika

Hirtelen, de talán keresetlenül, vagy még inkább egyből két korábbi darab jut eszembe. A műfaji megjelöléssel kicsit bajban vagyok, de a többi jobban fog menni, bízhatok.

Az egyik Jean Cocteau *Vásott kölykök* című regényének színpadra alkalmazása a nagyváradi Kortárs Színpad '71-nél 1979. március 11-én Kőrössi P. József rendezésében. A másik a *Plánéta*, ugyancsak a Kortársnál, jó fél évtized múlva, 1985. május 18-án. Valami oknál fogva Bajkó Csaba, Szabó Barna, A. G. Weinberger, Szűcs László és e sorok írója úgy gondolta, ők most – akkor – egy nemzedék s mint ilyen ráadásul annak hang- vagy képhordozója is (no meg minden, ami már akkor is belefért a színház műfajába).

Ez azonban még az a kor volt, amikor csak Arthur utazott, de ő is csak az átcsempészett lemezek barázdái között. Ma már – szerencsére – még ez is más.

S vissza a műfajhoz: annyira nem tudom, mi volt ez, amit láttam és amit nagyon szerettem, hogy olyan dolgokat, mint amikor *a zenész túl hamar elveszti dramaturgiai szerepét*, nem fogok írni, mert ebben a darabban az volt a fontos, hogy az előadók „*úgy énekeltek, mintha égő hajót kormányoznának*”. (Bob Dylan, *Krónikák*, 16. o., Park Könyvkiadó, 2005, fordította Révbíró Tamás) (Olyanokat meg főleg nem, hogy a közösségi játék adta nyomás/nyomor alól az egyéni performanszal szabadulnak fel vagy nem; csak látszatra mondják a magukét, mert az csak egy kirándulás volt, el kell menni innen; most mindez nem csak az idő kérdése, a játék szabadsága stb.)

Hamvas Béla – öröömre – egész egyszerűen elintézi: „Énnekem csak az egész emberiség együtt felel meg, mint

SALL LÁSZLÓ költő, művelődésszervező (1961, Nagyvárad). Versei antológiákban és magánkiadványokban jelentek meg. **A Két Évszak svédországi magyar művészeti kiadvány készítője, a göteborgi magyar napok szervezője 2010-ig. Legutóbbi kötete: Versutánczó szavak (versek, 2016, Holnap Kulturális Egyesület).**

tükör” „(...) mert a világ egyik fele én vagyok, a másik fele az egyetemes emberiség együttvéve (...)” (*Karnevál, I. kötet*, Magvető kiadó, Budapest, 1985, 200. o.), elégedjünk meg mi is ezzel a kezdéssel. Mindaz, amit itt látunk és hallunk, nem más, mint az emberiség másik felének hol csendes kiáltó, hol hangosan titkolódzó, de mindenképpen felénk fordított tükre.

A vasúti restiben minden hír bevárja keltőjét, ahol „*Mindenki úgy nézett ki, mintha valaki lenne, és ugyanakkor úgy, mintha senki se lenne.*” (*Krónikák*, 49. o.) Itt minden Godot saját távköz-

lési infrastruktúrája: A távolság csak türelem. Mert ez az átmenet maga a jelen. (5. jelenet)

Az új nemzedék jelene ez. És még ismerhetnénk is őket, hiszen véreink lehetnének. Hiszen egyazon járdákat koptattuk. Egyazon nyelven szólnak. Minden körülmény adott hát, hogy értsük is őket. Értjük-e őket?

Az új nemzedék jelene ez. Az ő hangjukon. Akiknek már semmi közük az előttük járókhoz és azok hibáihoz!

Nem panasz és nem nyelvvesztés, hanem az öröklött status quo rögzítése kényszeríti, a kiindulási energiák feltérképezésére hajtja őket. Az új (?) nyelvi közegben való jártasságuk, biztonságuk egy másfajta otthonosságot, otthonosságérzetet ad, biztosít nekik, ami nemcsak a felszabadító – egyáltalán nem szenvelgő – lázadást igazolja, de szájukból jól esik az irónia is.

(És igen. Kialakul egy szövegtől független olvasata a cselekménynek, mintha a szavak, amiket csak ők értenek, pont ez a nemzedék, szárnyakat kapnának vagy elbotlanak bennünk nézőkben.)

Az eddig létezett civilizációk utolsó halálhörgése minden, ami körülöttük történik.

Ők már most tudják a választ: „*Mi is a jövő? A jövő: szilárd fal – nem ígér, nem fenyeget, csak ostoba. Semmire sincs garancia, még arra sem, hogy ez az egész élet, nem egy óriási vicc.*” (Uo.

49. o.) (...)„*az élet pedig többé-kevésbé hazugság, de hát végeredményben épp ilyennek akarjuk.*” (Uo. 69. o.)

Mikor tőlünk – nézőktől – a lehető legtávolabb, mikor úgy érezzük, az ő világuk „*szétmarcangolja a felismerhető valóságot*” (uo. 85. o.), amiben mi élünk, jelenükhöz így vannak ők a legközelebb.

Itt hívtam volna vissza az énekest, egy hajszálnyit esélyt adni egy egykori dalszerzőnek, hogy elmondhassa: „*Sejtelmem sem volt arról, milyen töredezett világban élek, hogy mit tehet a társadalom az emberrel.*” (Uo. 101. o.) „*Nem akartam senki kedvéért mélyebbre merülni a sötétségbe. Máris a sötétségben éltem.*” (Uo. 115. o.)

Legyek hát én eme zenés menni-maradni kétkben egyik nézője, ki Dylant idézve lerövidíti a megfogalmazható tanulságokat. A Restiben elhangzott szövegek, „*A dalok az ember dicsőségére, nem a bukására íródtak (...)*” (Uo. 203. o.)

Nem üzenet. Remény van!

Esszintsünk, január végéig!

A Várad irodalmi-művészeti-társadalmi-kulturális folyóirat esszépályázatot hirdet,

ESSZINTSÜNK! címmel,

a magyar irodalomban nagy hagyományú műfaj újragondolása, megújítása, továbbéltetése és népszerűsítése érdekében. Samuel Johnson plasztikus meghatározása szerint ez a negyedik műnem „az agy gondolatainak szabad folyása; egyetlen, nyers mű, s nem szabályszerű, rendezett alkotás.” Szerkesztőségünk az esszéírás teljes mértékű szabadságát, a műfaji korlátokat feszegető szövegteremtés lehetőségét kínálja fel, szabad témaválasztással az irodalom, a filozófia, a művészetek, a tudományok, a politika, a társadalom – akár a hétköznapi élet köréből.

Maximális terjedelem: 20.000 jel (szóközökkel)

I. díj: 1500 RON
II. díj: 1250 RON
III. díj: 1000 RON
Különdíjak

A publikációs szintet meghaladó, igényes pályamunkákat beérkezésük sorrendjében, folyamatosan közöljük lapunkban. Kérjük, hogy a szerzők rövid CV-t is csatoljanak műveik mellé. A borítékon vagy a villanyposta-küldeményen kérjük feltüntetni az ESSZINTSÜNK! szót.

A pályázat meghosszabbított beküldési határideje: 2017. január 30.

Postacím:

Revista culturală Várad
410068 Oradea
Piața 1. Decembrie nr. 12,
e-mail: varadlap@gmail.com

A pályázat eredményeit 2017. március 15-ig közöljük.

A Várad folyóirat szerkesztősége